

Riksdagens protokoll

1993/94:101

Tisdagen den 3 maj

Kl. 14.00 – 16.29

Protokoll
1993/94:101

1 § Justering av protokoll

Svar på frågor

Justerades protokollet för den 27 april.

2 § Meddelande om val av en riksdagens ombudsman

Talmannen meddelade att val av en riksdagens ombudsman skulle ske vid morgondagens sammanträde.

3 § Svar på frågorna 1993/94:468 och 492 om reglerna för antagning till universitet och högskolor

Anf. 1 Utbildningsminister PER UNCKEL (m):

Fru talman! Inger Lundberg har frågat mig om jag är beredd att vidta åtgärder för att säkra överblickbara och rättvisa regler för antagning till universitet och högskolor.

Bo Bernhardsson har frågat mig vilka åtgärder jag är beredd att vidta för att förhindra att elevers valfrihet till högre utbildning sätts ur spel.

Jag ber att få besvara frågorna i ett sammanhang.

Bo Bernhardssons fråga är ställd med anledning av Lunds universitets beslut att värdera betyg från gymnasieskolans yrkesinriktade program lägre än betyg från de naturvetenskapliga respektive samhällsvetenskapliga programmen.

Jag tänker inte, fru talman, ge mig in på att tolka behörighets- och urvalsregler i högskoleförordningen och avge någon dom i Lundafallet. Jag vill i stället framhålla vissa principiella ståndpunkter samt informera om regeringens uppföljning av högskolereformen.

Under de senaste åren har såväl den högre som den gymnasiala utbildningen genomgått avgörande förändringar, och en betydande frihet har lämnats till utbildningsanordnarna. En del av denna frihet ligger i att universitet och högskolor numera har det fulla ansvaret för rekryteringen av sina studenter. Möjligheterna till mångfald och variation har ökat väsentligt inom gymnasieskolan. Det ställer ökade krav på ömsesidig kunskap om utbildningsformerna.

Universitet och högskolor har således numera frihet att själva bestämma vilka metoder och kriterier man vill använda för urvalet av studenter till olika kurser och program. Enligt högskoleförordningen skall vid urval till grundläggande högskoleutbildning dock hänsyn tas till den sökandes möjlighet att tillgodogöra sig sådan utbildning. Det gör att det är svårt att generellt säga att ett program i gymnasieskolan har lägre meritvärde än ett annat. Låt mig utveckla detta något.

Tanken är att programmen, till skillnad från de gamla gymnasielinjerna, inte skall vara färdiga utbildningspaket, utan ramar inom vilka möjligheterna till olika ämneskombinationer skall vara stora. Förutsättningarna för att den nya gymnasieskolan skall kunna arbeta flexibelt är att den är uppbyggd av olika kurser som lätt går att förändra utan att hela organisationen förändras. Genom att den nya gymnasieskolan är baserad på ett system av kurser kan varje kommun utforma egna lösningar anpassade till lokala förhållanden.

Det bör påpekas att gymnasieutbildningarna skall förbereda för såväl fortsatt utbildning som yrkesverksamhet. Därför finns det vissa gemensamma ämnen som alla elever läser, s.k. kärnämnen. Den nya gymnasieskolan innebär således en mycket stor frihet för kommunerna att erbjuda och för eleverna att välja kurser och därigenom påverka innehållet i gymnasieutbildningen. Det är t.ex. möjligt att välja kurser både från ett program som i första hand är yrkesförberedande och från ett program som i första hand är studieförberedande.

Den nya gymnasieskolan innebär att universitet och högskolor, för att få en rättvisande bild av elevernas kunskaper, måste bedöma elevernas kompetens utifrån de kurser som eleverna har gått igenom. Låt mig understryka det ansvar universitet och högskolor har att formulera klara och nyanserade krav, men också de möjligheter detta innebär att rekrytera studenter med bättre och mer relevanta förkunskaper. Det ställer självfallet krav på att universitet, högskolor och gymnasieskolan samarbetar och för en fortlöpande dialog.

I syfte att informera om detta och att uppmana till närmare kontakter med gymnasieskolan kommer statsrådet Ask och jag att sända brev till samtliga universitet och högskolor i ärendet.

Jag har, fru talman, erfarit att Lunds universitetet beslutat att skjuta upp tillämpningen av principerna för meritvärdering, som är anledningen till Bo Bernhardssons fråga, detta för att ge tillfälle just till en bred diskussion och dialog med bl.a. gymnasieskolan. Det ser jag självfallet positivt på. Kan vi få till stånd en närmare dialog mellan universitet och högskolor å ena sidan och gymnasieskolor å den andra skulle mycket vara vunnet.

Universitetens och högskolornas ansvar för antagning av studenter är en viktig del i högskolereformen. Jag vill som svar på Inger Lundbergs fråga säga att jag inte är beredd att föreslå några förändringar på denna punkt.

Jag vill dock framhålla att regeringen lägger stor vikt vid uppföljningen av de reformer som genomförts på skolans och den högre utbildningens område. Skolverket har ansvar för uppföljning och utvärdering av skolans verksamhet. Två särskilda uppföljningar och utvärderingar sker dessutom med anledning av den genomförda universitets- och högskolereformen.

Anf. 2 BO BERNHARDSSON (s):

Fru talman! Jag skall börja med att tacka för svaret.

Utbildningsministern konstaterar alltså i sitt svar att man i Lund har skjutit på förslaget, och det är ju gott och väl, men egentligen är det inte det som är det intressanta. Man har skjutit på förslaget, men kvar finns fortfarande möjligheten att fatta den typ av beslut rörande antagningsregler som man har fattat i Lund.

Utbildningsministern säger också att han inte vill sätta sig till doms över Lund, men det är heller inte det som det handlar om – jag tycker kanske inte att man behöver agera domstol.

Vad det handlar om är att försöka bedöma vilka effekterna blir av det antagningssystem och de reformer som har införts på högskoleområdet, vilka effekterna av detta blir i gränslandet mellan gymnasieskolan och universitetet. Det är det intressanta. Det enskilda fallet är en illustration av detta.

Det jag tror mig kunna konstatera utifrån vad som har hänt i Lund är att det finns en grundläggande konflikt mellan å ena sidan gymnasieskolans mål och å andra sidan det antagningssystem och det resurstilldelningssystem som i dag gäller för universiteten och högskolorna.

Universitetsledningen i Lund säger nu att de bästa eleverna skall gå på det bästa universitetet och att universitetet själva skall bestämma vilka elever man vill ha. Det är naturligtvis ett uttryck för precis den här konflikten. Å ena sidan vill vi att eleverna i gymnasieskolan skall kunna välja program utifrån talang och intresse, å andra sidan finns det universitet och högskolor som har fattat sitt uppdrag så att de skall konkurrera om de bästa eleverna. Jag är heller inte säker på att man får de bästa eleverna på det sättet, men det är en annan och svårare diskussion.

Poängen är att jag tror att det antagningssystem som nu gäller sätter valfriheten ur spel i gymnasieskolan. I det sammanhanget kan vi inte bara hoppas på en dialog, utan det vill till åtgärder för att detta skall förändras.

Anf. 3 INGER LUNDBERG (s):

Fru talman! Jag vill tacka utbildningsministern för svaret. Jag har av svaret förstått att ministern inte är beredd att ta några initiativ för att säkra rättvisa regler vid intagningar till högskolorna. Det är allvarligt.

Vi har olika regler runt om i landet. Vi har fått ett mycket svåröverblickbart system. Det kommer en mängd signaler om att ungdomar kommer i kläm. Folkhögskoleeleverna är ett exempel, och det finns en mängd exempel på detta från gymnasieskolan.

Jag träffade för en tid sedan elever på omvårdnadsprogrammet. Flera av dem hade börjat på programmet med syfte att bli sjuksköterskor, och under utbildningens gång har de fått besked om att det inte kommer att fungera, eftersom den vårdhögskola de hade tänkt söka till på flera områden kommer att kräva den kompetens som uppnås på det naturvetenskapliga programmet.

Det här är mycket allvarligt. Är det någonting som ungdomar kräver av oss vuxna, så är det raka och klara besked och fasta spelregler. Utbildningsministern har skapat ett system som innebär att högskolorna från det ena året till det andra kan förändra de förutsättningar som gällde när ungdom-

Prot. 1993/94:101

3 maj 1994

Svar på frågor

marna sökte in till gymnasiet. Vi varnade regeringen för det här. Vi menade att man måste samråda och ha kontakter utåt. Men mycket mycket hastigt fattades beslutet om de nya intagningsreglerna.

Det är inte bara jag utan också väldigt många ungdomar som saknar ett studentperspektiv, ett ungdomsperspektiv i regeringens utbildningspolitik.

Jag måste fråga utbildningsministern: Är det verkligen rimligt att unga människor under pågående gymnasieutbildning får reda på att de förutsättningar som gällde när de sökte till utbildningen inte gäller när de skall söka till högskola, att de alltså inte har kunnat lita på vuxenvärldens besked?

Anf. 4 Utbildningsminister PER UNCKEL (m):

Fru talman! Bo Bernhardsson säger att det finns en konflikt mellan universitetens och högskolornas möjligheter och rätt att ställa förkunskapskrav och valmöjligheterna i gymnasieskolan. Jag förstår inte hur den konflikten ser ut.

Det system som vi nu har byggt upp med en gymnasieskola med större frihet, och ett ansvar för universitet och högskolor att själva ställa förkunskapskraven, innebär att universiteten och högskolorna har ett ansvar gentemot gymnasieskolorna att de krav som universiteten och högskolorna ställer på sina studenter når ner till eleverna.

Givet att eleverna vet vilka krav som universitetet och högskolan ställer kan eleverna i gymnasieskolan anpassa sina studier till detta. Det leder enligt min mening till att målmedvetenheten bland eleverna blir större och att kvaliteten i den högre utbildningen kan skärpas. Jag ser ingen konflikt mellan valmöjligheter och rätten och skyldigheten för universitet och högskolor att ställa bestämda förkunskapskrav.

Som Bo Bernhardsson säkerligen vet är systemet för den nya skolan och den högre utbildningen uppbyggt så, att de överliggande nivåerna ställer kvalitetskrav gentemot de underliggande, för att därigenom få en kvalitets-effekt i hela utbildningssystemet.

Jag håller däremot med Inger Lundberg i ett hänseende, nämligen att det signalspråk som universitet och högskolor måste använda gentemot gymnasieskolorna måste vara långsiktigt och entydigt. Jag håller med om att det inte är bra att spelreglerna ändras under resans gång. Men det ändrar inte min bedömning att antagningssystemet i grunden är ett konstruktivt och bra bidrag till kvalitetsarbetet i hela det svenska utbildningsväsendet.

Anf. 5 BO BERNHARDSSON (s):

Fru talman! Jag tycker inte det är alltför svårt att se konflikten. Man har å ena sidan gått ut med ett budskap till gymnasieskolorna att eleverna skall skapa sina egna program utifrån intresse och talang och vill etablera någon sorts valfrihet i det sammanhanget. Å andra sidan skapar man ett antagningssystem och sådana tilldelningsregler när det gäller resurserna att ett universitet fattar ett beslut att en fyra i matematik på vissa program i själva verket bara är värd en trea.

Jag ser självfallet en konflikt i det sammanhanget. Den omedelbara reaktionen i Lund var att många elever sade: Då måste vi byta program. Det finns en konflikt mellan att å ena sidan välja utifrån sitt intresse och å andra

sidan de krav som universitetet ställer. Det tycker jag, men det är klart att man möjligen kan ha olika uppfattningar om detta.

Prot. 1993/94:101
3 maj 1994

Svar på frågor

Anf. 6 INGER LUNDBERG (s):

Fru talman! När de socialdemokratiska regeringarna tidigare genomförde förändringar i intagningsystemet hade de en mycket lång framförhållning. De hade det just för att enskilda elever inte skulle komma i kläm.

I utbildningsministerns skriftliga svar på min fråga sade ministern att han icke var beredd att vidta några åtgärder för att garantera långsiktigheten. I hans andra inlägg fanns ändå en nyans, där utbildningsministern ser problemet med att ungdomarna inte har fått justa spelregler från början.

Jag hoppas att vikten av framförhållning kommer att markeras i det brev som utbildningsministern och skolministern sänder ut till skolorna och att ministern kanske längre fram med litet större ödmjukhet kommer att se på de effekter som regeringens förändringar har för ungdomar. Det måste, herr minister, finnas ett ordentligt studentperspektiv och ett ungdomsperspektiv i alla förändringar på utbildningsområdet.

Anf. 7 Utbildningsminister PER UNCKEL (m):

Fru talman! Om Inger Lundberg tror att jag saknar ungdomsperspektiv undrar jag vad hon tror att jag ägnar mig åt som utbildningsminister. Mitt jobb går ut på att ge unga människor bästa möjliga förutsättningar att möta en komplex och prövande framtid.

När jag säger att jag inte är beredd att föreslå några ändringar i systemet beror det på att den framförhållning jag tycker att universitet och högskolor bör anlägga vid sina olikartade och föränderliga krav på studenterna bör ligga i deras eget intresse att utöva.

Däremot är jag inte beredd att gå den socialdemokratiska linjen, som de facto skulle innebära en återcentralisering av högskoleväsendet. Tror man på universitetens frihet, tror man också på deras rätt och ansvar att kunna klara egna antagningsregler.

Till Bo Bernhardsson vill jag slutligen säga, att även om vi erbjuder alla elever möjlighet till ett varierat utbildningsprogram i gymnasieskolan, har vi därmed inte sagt att alla utbildningsvägar leder mot precis samma mål.

Anf. 8 INGER LUNDBERG (s):

Fru talman! Visst vet vi att utbildningsministerns fögderi gäller ungdomsfrågor. Det är därför det är så beklagligt att så litet görs tillsammans med ungdomarna och att så liten hänsyn tas till hur enskilda ungdomar drabbas av de förändringar som görs och att det är så mycket viktigare att förändringarna enbart görs på högskolornas och universitetens villkor.

En viktig bakgrund till socialdemokraternas syn på intagningsfrågorna är just detta: rättssäkerhet, likvärdighet, att alla ungdomar skall kunna känna att deras utbildning är precis lika mycket värd var än i landet de får sin examen. Ungdomarna skall kunna ha en överblick, göra en planering och veta vad som kommer att krävas av dem vid olika universitet och högskolor. Det kaos som regeringen har skapat har inte ungdomsperspektivet i förgrunden.

Anf. 9 BO BERNHARDSSON (s):

Fru talman! Utbildningsministern säger att man inte har lovat att alla utbildningsvägar skall leda till samma mål. Nej, och det är rätt rimligt att det är så.

Men det är inte rimligt att samma kunskaper i matematik inhämtade på ett utbildningsprogram värderas lägre än exakt samma kunskaper inhämtade på ett annat. Det är faktiskt effekten. Den möjligheten finns nu med de antagningsregler som utbildningsministern har varit med att ta fram.

Sedan vill jag peka på en annan aspekt när det gäller det som hänt i Lund. Sverige behöver fler högskoleutbildade. Jag tror inte att det gynnas av den konkurrensmentalitet som nu växer fram mellan högskolorna och att man tvingar gymnasieelever att välja de ämnen som universitetet eller högskolan särskilt vill premiera. Jag tror faktiskt inte det.

Jag tror att all utbildning främst måste bygga på motivation. Motivationen får man bäst om man kan välja de ämnen och bygga det program man själv vill ha.

Anf. 10 Utbildningsminister PER UNCKEL (m):

Fru talman! Jag vill till slut säga att det är ett känt faktum att Socialdemokraterna och den nuvarande regeringen har olika uppfattningar om den högre utbildningens struktur.

Jag är glad och lycklig över att ha fått avveckla det centraliserade högskolesystem som Socialdemokraterna tidigare har infört och som – om det må tillåtas mig – knappast kan rubriceras som varande ungdoms- och studentvänligt.

Låt mig till Bo Bernhardsson säga att jag delar uppfattningen att lika förkunskaper skall värderas lika.

Anf. 11 INGER LUNDBERG (s):

Fru talman! Utbildningsministern borde vara väl underkunnig om att det var den socialdemokratiska regeringen som tog initiativ till decentraliseringen inom högskolevärlden. Men vi socialdemokrater hade en viktig begränsning, nämligen rättssäkerheten och kravet på att alla ungdomar i vårt land skulle känna att en högskoleutbildning – oavsett om den genomfördes i Skövde, Lund, Uppsala eller Örebro – skulle ha samma värde.

Det är självklart för oss socialdemokrater att sätta ansvaret för de enskilda ungdomarna i förgrunden.

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Svar på fråga 1993/94:475 om Högskolan i Kristianstad

Anf. 12 Utbildningsminister PER UNCKEL (m):

Fru talman! Ingbritt Irhammar har frågat vilka intentioner regeringen har med Högskolan i Kristianstad.

Frågan är föranledd av att preliminärt hyresavtal för högskolans planerade lokaler på P 6-området underställts regeringen för godkännande. Enligt gäl-

lande regler kan högskolan själv besluta om hyresavtal med en hyrestid om max tio år. Eftersom det av högskolan föreslagna hyresavtalet har en löptid på 20 år och är av principiell karaktär har frågan måst övervägas med speciell noggrannhet. Regeringen kommer emellertid att medge högskolan ett bemyndigande att teckna hyresavtal denna vecka.

Sedan den 1 juli 1993 gäller enligt den nya studieorganisationen att varje universitet och högskola ges ett treårigt utbildningsuppdrag som innehåller ramar för verksamheten, ersättning för utförda prestationer och krav på kvalitetssäkringssystem. De medel som tilldelas universitetet eller högskolan får användas på det sätt som universiteten och högskolorna finner långsiktigt mest ändamålsenligt för att fullgöra sina respektive utbildningsuppdrag (jämför prop. 1992/93:169 s. 2).

Regeringen utgår i budgetpropositionen från att de utbildningsuppdrag som gäller för treårsperioden 1993/94–1995/96 bör utgöra en bas för planeringen av verksamheten vid universitet och högskolor under resten av perioden. Regeringen har således inga intentioner att ändra gällande utbildningsuppdrag för Högskolan i Kristianstad under den aktuella perioden.

När det gäller den framtida utbildningen vill jag erinra om att regeringen nyligen har föreslagit riksdagen i propositionen "Utbildning och Forskning. Kvalitet och konkurrenskraft" (prop. 1993/94:177) att utbildningen vid universitet och högskolor bör byggas ut med början i slutet av 1990-talet.

Anf. 13 INGBRITT IRHAMMAR (c):

Fru talman! Jag vill tacka utbildningsministern för svaret, som överrumpade mig på ett glädjande sätt. Jag hade förberett mig för att förklara varför det verkligen bråskade att få fram ett svar. Allt är klart i Kristianstad för att man skall kunna sätta i gång och bygga. Man har avslutat ritningsarbetet och utsett byggare. Byggnadslovet är klart. Nu får jag svaret att man redan denna vecka tänker fatta ett beslut om ett bemyndigande. Det är klart att det är oerhört glädjande för Kristianstad län och för högskoleutbildningen där.

Eftersom det här har dröjt på grund av ett principiellt ställningstagande, kan det kanske vara av intresse att höra hur man har löst den principiella frågan. Jag förstår att det är svårt att bemyndiga och stå till svars för de kostnader som ett 20-årigt hyresavtal kan medföra. Kan Per Unckel möjligen utveckla detta och förklara för alla som är intresserade?

Anf. 14 Utbildningsminister PER UNCKEL (m):

Fru talman! Det får vara någon måtta på överrumplingarna på en och samma dag. Jag ber att få avstå till efter torsdagens regeringssammanträde med att ge närmare besked om detta.

Överläggningen var härmed avslutad.

Svar på frågor

Anf. 15 Utbildningsminister PER UNCKEL (m):

Fru talman! Lena Hjelm-Wallén har frågat mig om det är så att de riktlinjer som vägleder regeringen när nya högskolestyrelser utses kommer att ge plats åt allmänföreträdare.

De riktlinjer som vägleder regeringen då man utser nya styrelser finns angivna i högskolelag och högskoleförordning enligt 1993 års universitetsreform. Det ansvar och den frihet som reformen fört med sig för universitet och högskolor innebär att högskolestyrelserna fått en allt viktigare uppgift. Viktiga beslutsbefogenheter har överlämnats till styrelserna, som har att svara för att verksamheten fungerar väl inom de ramar som regering och riksdag anger.

Enligt högskolelagen är det därför regeringen som utser flertalet av styrelsens ledamöter. Regeringen bör därvid välja personer med bakgrund i sådan verksamhet som är av betydelse för högskolans utbildnings- och forskningsuppgifter. Jag vill betona att det är utifrån kompetens och erfarenhet som ledamöterna skall verka för universitetets/högskolans bästa. De skall således inte företräda vissa speciella intressen vare sig utanför eller inom universitetet/högskolan.

Givetvis kommer de ledamöter som utses att vara personer från olika sektorer i samhället och därmed ge styrelsen en allsidig sammansättning som tillför olika typ av kompetens, kunskap och erfarenhet samt förankring, men vägledande för regeringens val av ledamöter måste främst vara deras erfarenhet av och engagemang i utbildning och forskning. Endast så får vi beslutföra styrelser som kan bidra till att verksamhetens resultat och kvalitet förbättras.

Anf. 16 LENA HJELM-WALLÉN (s):

Fru talman! Jag tackar utbildningsministern för svaret på frågan. Det var dock ett ganska allmänt svar. Jag hoppas att vi kan bli litet mera specifika så småningom och att utbildningsministern kan svara på den direkta frågan.

Vi är överens när det gäller den allmänna beskrivningen om att högskolestyrelserna skall ha en allsidig sammansättning med kompetens. Min åsikt är att det dessutom är av stort värde för högskolan att i sin styrelse ha personer som företräder vad jag vill kalla det allmänna. Jag vet att det är en åsikt som delas av många högskoleföreträdare.

Kulturföreträdare spelar sin roll i en högskolestyrelse, och de som har erfarenhet från industri och näringsliv spelar sin roll. Men även de som har ett samhällsperspektiv och anses vara allmänföreträdare spelar sin roll. Jag har mycket svårt att se dem som ett specialintresse, vilket tycks hävdas i svaret.

Med ett samhällsperspektiv och med uppdrag och arbete i kommuner, landsting, riksdag och i fackliga organisationer har man fått erfarenheter och kontakter som är bra för högskolan. Det är det viktigaste. Det har ryktats om att Utbildningsdepartementet i sin nomineringsprocess inte precis har uppmuntrat nomineringar av allmänföreträdare. En del har snarare uppfattat det som att det har ifrågasatts. Därför vill jag att Per Unckel nu tar ny sats

och talar om vad han egentligen tycker om kompetenta personer som är engagerade i högskolan men som företräder ett allmänintresse.

Prot. 1993/94:101
3 maj 1994

Svar på frågor

Anf. 17 Utbildningsminister PER UNCKEL (m):

Fru talman! Jag är inte riktigt säker på att jag vet vad definitionen på en allmänföreträdare egentligen är. Även om jag gör Lena Hjelm-Wallén besviken på den punkten har jag egentligen inte så mycket att tillföra utöver vad jag har sagt.

Jag letar efter människor som är kompetenta, med egen erfarenhet och egen kunskap, och som kan tillföra högskolan eller universitetet något viktigt i styrelsearbetet. Dessa personer kan ha olika bakgrund. För mig representerar de sist och slutligen, efter det att de har blivit utsedda att ingå i en högskolestyrelse, bara sig själva, sin egen kunskap och sin egen erfarenhet.

Anf. 18 LENA HJELM-WALLÉN (s):

Fru talman! Det är ganska avslöjande när utbildningsministern säger att han inte vet vad allmänna företrädare är för någonting. Så mycket har väl Per Unckel ändå varit verksam i samhällsverksamhet att han kan definiera allmänföreträdare. Jag exemplifierade det just med personer som har erfarenhet från och uppdrag i kommuner, landsting, riksdag och fackliga organisationer. Dessutom skall de naturligtvis ha ett engagemang för högskolan och kompetens på det här området. Det är ytterst väsentligt.

Sådana här företrädare för samhället i ett vitt perspektiv spelar också ofta den rollen att de faktiskt är avnämare för en mycket stor del av högskolans utbildning. De är nämligen i allmänhet arbetsgivare för många människor. Även av det skälet bör de alltså vara med. Dessutom är en högskola utomordentligt väsentlig för en regions utveckling. Om inte utbildningsministern har fått höra det under sina resor i landet är jag något förvånad.

Anf. 19 Utbildningsminister PER UNCKEL (m):

Fru talman! Jag har hört mycket om högskolornas betydelse för regionerna. Jag vet dessutom hur mycket de betyder för landet i dess helhet.

Lena Hjelm-Wallén hjälpte mig nu med definitionen av en allmänföreträdare. En allmänföreträdare är en politiker eller en facklig företrädare. Det finns inga yrkesförbud när jag letar efter lämpliga representanter till universitetens och högskolornas styrelser. Men lika litet som jag nödvändigtvis vill ha någon som representerar företagarna – de stora, de små, de långa, de korta – vill jag ha politiker som representerar ett fack. Jag vill ha människor som representerar klokskap, erfarenhet och sin bygd och som har vidsyn, förståelse och engagemang för högskolans framtid. Det finns säkert också sådana personer i den politiska gruppen.

Anf. 20 LENA HJELM-WALLÉN (s):

Fru talman! Jag hoppas att det här sista uttalandet inte medför att de som hjälper departementet i denna nomineringsprocess känner att det är meningslöst att ta fram allmänföreträdare som är kompetenta och engagerade. Departementets ljumma inställning i denna fråga har på sina håll uppfattats på det sättet.

Nu uttalade ändå Per Unckel att det även kan finnas sådana här personer i kretsen av politiskt och fackligt förtroendevalda eller bland dem som arbetar inom sådan samhällsverksamhet. Det tackar jag för. Jag utgår ifrån att vi kommer att se allmänrepresentanter i högskolestyrelserna. Jag vet att "allmänrepresentant" som begrepp inte finns längre, men jag använder det nu. Jag hoppas alltså att vi kommer att få se sådana personer i högskolestyrelserna även fortsättningsvis.

Anf. 21 Utbildningsminister PER UNCKEL (m):

Fru talman! Det sistnämnda är väsentligt. Allmänföreträdare är inte längre ett begrepp. Det är mycket medvetet. Regeringen eftersträvar nämligen inte företrädare. Vi eftersträvar kompetenta människor i styrelserna. Vi letar inte i första hand efter företräderskap utan efter människors personliga resning, förmåga, kunskap och erfarenhet.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på fråga 1993/94:488 om de mindre och medelstora högskolornas forskningssamarbete

Anf. 22 Utbildningsminister PER UNCKEL (m):

Fru talman! Lena Hjelm-Wallén har frågat mig vad skälet är till dröjsmålet för regeringens beslut att fördela av riksdagen beslutade resurser för de mindre och medelstora högskolornas forskningssamarbete.

Syftet med medlen för forskningssamverkan i nätverk med universitet och fackhögskolor är att stärka forskningsmiljöerna vid de mindre och medelstora högskolorna. För att åstadkomma detta krävs att de föreslagna nätverken har en tydlig vetenskaplig ledning, en samlad inriktning med koppling till högskolornas respektive profiler inom grundutbildningen samt långsiktighet. Nätverksansökningarna, som bedömts av en beredning bestående av representanter för forskningsråden samt NUTEK, uppvisade i de flesta fall stora brister i dessa hänseenden. Det har därför varit nödvändigt att från högskolorna begära kompletterande information som konkretiserar nätverkens organisation och verksamhet. Regeringen fattade utifrån beredningens förslag och högskolornas kompletteringar den 30 mars i år ett beslut som inte enbart utgör en ökning av resurserna utan även skapar förutsättningar för kvalitet i den verksamhet som nätverken bedriver.

Beredningen av fördelning av medel för 1994/95 för forskningssamverkan med näringslivet pågår. Regeringen ämnar fatta ett beslut i detta ärende före den 1 juli i år.

Anf. 23 LENA HJELM-WALLÉN (s):

Fru talman! Jag konstaterar att det går litet långsamt i regeringens beredningsarbete.

Beslut i denna fråga fattades tidigt förra våren. Regeringens proposition kom i februari/mars, och beredningsarbete har kunnat pågå sedan dess. Nu,

när det är två månader kvar av innevarande arbetsår för högskolorna, kommer beslutet. Det är otillfredsställande.

Jag har haft anledning att titta på beslutet, och jag undrar litet grand över det. Det sägs att den redovisning som högskolorna gör av sitt nätverkssamarbete med ökade forskningskontakter skall ligga till grund för beslutet för nästkommande år. Det handlar inte om vilken redovisning som helst. Man skall redovisa inom vilka ämnesområden som aktiviteterna har bedrivits, omfattningen av forskarutbytet, vilka kvalitativa förbättringar av forskning och forskarutbildningar som är ett resultat av nätverket, långsiktigheten i verksamheten, vilken omfattning nätverken har, vilken omfattning studiestödet till forskarutbildningen har osv.

Avtal måste upprättas för allt detta innan man kan sätta i gång. Det är, som sagt, två månader kvar. Vad har regeringen för syn på verkligheten för högskolorna?

Anf. 24 Utbildningsminister PER UNCKEL (m):

Fru talman! För att bemöta Lena Hjelm-Walléns första påpekande kan jag säga att regeringen naturligtvis skulle ha kunnat fatta ett beslut tidigare. Men jag ville inte göra det, eftersom jag inte ansåg mig kunna ta ansvar för kvaliteten i det material som jag hade fått mig tillsänt. Det tog så här lång tid innan jag fick in ett material från högskolorna som jag kände att regeringen kunde ha som grund för ett beslut som ändå gäller ett anseeligt antal miljoner.

Inför nästa år begär vi att högskolorna så konkret och snabbt som möjligt skall göra en redovisning. Vi skall vara vidsynta i den mån det inte är möjligt att redovisa alla enskilda detaljer. Men kvaliteten i den del av redovisningen som är möjlig att göra skall vara hög. Då vet vi att de pengar som riksdagen anslår till dessa ändamål kommer mycket väl till pass. De blir ett medel för att införa en spännande, intressant och utmanande forskningsstruktur vid de mindre och medelstora högskolorna.

Anf. 25 LENA HJELM-WALLÉN (s):

Fru talman! Det tycks mig vara stor skillnad mellan regeringens utspel om vad man vill göra med forskningsförstärkningar av olika slag och vad som blir resultatet i det dagliga beslutsfattandet.

Riksdagen har alltså ställt 40 miljoner till förfogande för innevarande budgetår. Av dessa blir det inte något resultat, eftersom beslutet från regeringskansliet först kom i april månad. Det är faktiskt en otillfredsställande situation.

Det vore en sak om detta var det enda beslut som har fattats sent, men det finns faktiskt ganska mycket på forskningsområdet som det inte har fattats beslut om. Det gäller internationaliseringsåtgärderna; drygt hälften av pengarna för innevarande år ligger fortfarande kvar. Det gäller övriga forskningsstödande åtgärder i fråga om forskarutbildning; de pengarna tycks inte heller vara fördelade.

Det blir något underligt om riksdagen fattar beslut om att bevilja medel för verksamheter och regeringen sedan inte bryr sig om att jobba så hårt med frågorna att det faktiskt kan bli någon verksamhet av det.

Prot. 1993/94:101
3 maj 1994

Svar på frågor

Anf. 26 Utbildningsminister PER UNCKEL (m):

Fru talman! Har jag frågor kvar att ställa till fru Hjelm-Wallén? Får hon svara?

(*Talmannen* inpass: Ja, två gånger till.)

Menar fru Hjelm-Wallén att jag skall ge avkall på kvaliteten bara för att få ut pengar till högskolorna? Är det detta råd som oppositionen ger till regeringen?

Anf. 27 LENA HJELM-WALLÉN (s):

Fru talman! Jag är mycket tacksam över den frågan. Jag tror att utbildningsministern vet svaret på den.

Självfallet skall man inte ge avkall på kvaliteten. Jag tror inte att det har handlat om det. I det här fallet har papper skickats fram och tillbaka – jag har kunnat följa en del av denna process. Det har gått att skynda på den här processen, även med bibehållen kvalitet.

Det finns ett glapp mellan hur tjugigt man målar upp det man skall göra och vad som händer i det dagliga beslutsfattandet. Det verkar som om departementsledningen inte har tid att syssla ordentligt med det här. Man har väl fullt upp med andra frågor som skall diskuteras på konferenser?

Anf. 28 Utbildningsminister PER UNCKEL (m):

Fru talman! Att vi ägnar tid åt konferenser för att samtala med alla de medarbetare som vi har i det stora högskolesystemet är visst och sant. Jag är glad över att vi gör det. Där lär vi oss alla mycket nyttigt. Jag tror att även Lena Hjelm-Wallén skulle lära sig ett och annat på dessa konferenser. Hon är välkommen till dem när som helst.

Jag inbjuder fru Hjelm-Wallén att när som helst ta del av alla handlingar i målet om handläggningen av dessa frågor. Hon skall då få reda på vilka krav som vi har ställt för att få upp kvaliteten och inte minst öka de stora högskolornas engagemang i de mindre och medelstora högskolornas forskningssamarbete.

Detta arbete har dess värre tagit längre tid än vad jag hade hoppats. Men i valet mellan att slarva och dela ut pengar för tidigt och att ställa krav på kvaliteten väljer jag att ställa krav på kvaliteten och se tiden an. Jag är nämligen medveten om att forskningssamarbete är ett långsiktigt engagemang som det gäller att lägga en god och stabil grund för.

Anf. 29 LENA HJELM-WALLÉN (s):

Fru talman! Självfallet finns det ingen som vill att man skall slarva med den här typen av beslut, men jag konstaterar att beredningstiden har varit ett år. Det är faktiskt nonchalant mot högskolorna, med tanke på att de har önskemål om att komma i gång nu när de väl har fått ett besked om detta.

Regeringen inbjuder riksdagen att fatta beslut om 40 miljoner till nätverksarbete men bryr sig inte om att verksamheten skall komma i gång. Det är samma lättsinne – fast med motsatta förtecken – som när Per Unckel tar sig friheten att överskrida sitt eget departementsanslag med 43 %.

Anf. 30 Utbildningsminister PER UNCKEL (m):

Fru talman! Jag vill påpeka för fru Hjelm-Wallén att jag gärna fattar bevillningsbeslut hur fort som helst men inte om högskolorna inte ger mig ett underlag för att fatta beslutet. Då avstår jag.

I fråga om den andra insinuationen från fru Hjelm-Wallén om överskridandet av departementets anslag vill jag säga att jag beklagar att jag felbudgeterade kostnaden för att avveckla ett antal centrala myndigheter. Det har jag också sagt till riksdagen. Jag måste dock tillägga, fru talman, att jag är rätt stolt över att jag går till riksdagen och talar om detta och inte gör som Lena Hjelm-Walléns partikamrater gjorde i Utbildningsdepartementet före mig. De smusslade undan överskridandena.

Anf. 31 TALMANNEN:

Jag medger ytterligare var sitt inlägg.

Anf. 32 LENA HJELM-WALLÉN (s):

Fru talman! Vi kommer kanske något utanför dagordningen, men detta kan inte stå oemotsagt.

Tidigare har man nämligen haft ett system för budgetar som innebar att man fick göra omprioriteringar. I dag har vi en rambudget.

Per Unckel kan inte skylla tidigare socialdemokratiska regeringar för att han inte kan hålla sig inom sin rambudget.

Anf. 33 Utbildningsminister PER UNCKEL (m):

Fru talman! Det gör jag alls inte. Jag gick till riksdagen och medgav precis hur det var. Jag sade att jag felbudgeterade kostnaderna för avvecklingen av ett antal centrala myndigheter.

Detta kan emellertid inte, fru talman, undanröja det faktum att samma anslag överskreds med 12 miljoner kronor under det sista året med socialdemokratiskt regerande.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på fråga 1993/94:479 om Samhall AB

Anf. 34 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! Ingrid Hemmingsson har frågat mig vilka åtgärder jag är beredd att vidta så att Samhalls verksamhet inte otillbörligt konkurrerar ut enskilda näringsidkare.

Samhalls uppgift är att bereda meningsfulla och utvecklande arbeten för arbetshandikappade genom att producera varor och tjänster i konkurrens med övrigt näringsliv. Den grundläggande utgångspunkten är att verksamheten skall bedrivas enligt affärsmässiga principer på marknadens villkor. Den statliga ersättning som Samhall erhåller får inte påverka Samhalls prissättning så att övrigt näringsliv utsätts för osund konkurrens.

När det gäller konkurrensfrågornas hantering har Samhall inrättat det s.k. Kontaktrådet tillsammans med ett antal näringslivsorganisationer. Kontakt-

rådet skall vara en opartisk instans dit företag kan vända sig med klagomål i de fall de anser sig utsatta för otillbörlig konkurrens från något företag inom Samhallkoncernen. Under år 1993 behandlade Kontaktrådet 16 anmälningsärenden. I ett fall bifölls klagomålet.

Eftersom det finns en instans som behandlar otillbörliga konkurrensfrågor inom Samhallkoncernen bör det företag som anser sig utsatt för sådan konkurrens vända sig dit.

Anf. 35 INGRID HEMMINGSSON (m):

Fru talman! Jag tackar för svaret. Enskilda företag skall självfallet vända sig till Kontaktrådet. Men de exempel som jag gav i min fråga tog jag upp bara för att visa på en långsiktig utveckling. Samhall har ju genom nya branscher kommit att spänna över ett vidare fält. I en glesbygd såsom Jämtland, där Samhall har tusen anställda, kan det vara mycket känsligare än i andra områden, eftersom kundunderlaget i glesbygden är begränsat.

De branscher som jag nämnde i min fråga, hotell och restaurang samt livsmedel, har ett begränsat kundunderlag. Såsom exempel tog jag upp Folkets Hus i Strömsund, som gick i konkurs och där Samhall övertog hotell- och restaurangdelen. Eftersom det finns bara en enda näringsidkare på orten, hamnade man naturligtvis i en mycket svårare situation än man skulle ha gjort i en tätbefolkad region.

Situationen har blivit betydligt försämrad även för små livsmedelshandlare, och Samhall har i länet övertagit flera livsmedelsbutiker och även barserveringar. Ägaren av en liten livsmedelshandel kanske inte går till Kontaktrådet med sina problem utan lägger ner sin verksamhet och försämrar därigenom servicen i glesbygd. Den långsiktiga utvecklingen är mycket bekymmersam.

Anf. 36 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! Jag delar Ingrid Hemmingssons uppfattning. I mindre arbetsmarknader krävs ett speciellt ansvar. Ser man på handeln i stort, finner man att det gäller 250 000 anställda. Samhall har ungefär 250 anställda, alltså en tusen del. Men på en liten ort måste konkurrensfrågorna bedömas speciellt omsorgsfullt, eftersom kundunderlaget i många fall inte räcker för mer än en aktör.

Jag förutsätter – och jag är naturligtvis beredd att samtala i dessa frågor med Samhalls ledning – att det krävs en utomordentligt noggrann hantering och en stor eftertanke, så att man inte skadar ett skört näringsliv. På andra ställen på längre avstånd från konkurrerande butiker där en lanthandel har upphört av sig själv är Samhall många gånger mer än välkommen, eftersom Samhall ofta är det enda alternativet.

Jag tycker dock att frågor av denna typ på ett eller annat sätt skall komma Kontaktrådet till del. Kontaktrådet är allsidigt sammansatt. Hälften av ledamöterna företräder näringslivet och hälften Samhall.

Anf. 37 INGRID HEMMINGSSON (m):

Fru talman! Det är nödvändigt att arbetsmarknadsministern beaktar även den långsiktiga trenden. Jag är därför glad över arbetsmarknadsministerns

ord. Jag tror nämligen inte att Kontaktrådet har möjlighet att överblicka de av mig påtalade konsekvenserna, som kanske ligger utanför vad Kontaktrådet skall se på. Kontaktrådet skall ju mer ägna sig åt enskilda företag från konkurrenssynpunkt.

Som jag sade tidigare är det väldigt viktigt att studera dessa problem i Norrlandslänen. Det har ju kommit fler och fler signaler från olika Norrlandslän, där Samhall har utökat sin verksamhet, om att just dessa problem uppstår. Det vore väldigt bra om arbetsmarknadsministern kunde lova att ta sig an uppgiften att granska utvecklingen.

Anf. 38 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! Jag lovar att ta samtal.

Anf. 39 INGRID HEMMINGSSON (m):

Fru talman! Det tackar jag för.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på fråga 1993/94:481 om lanthandeln och arbetsgivaravgifterna

Anf. 40 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! Stina Eliasson har frågat mig om jag är beredd att ta initiativ till att de sänkta arbetsgivaravgifterna i stödområde 1 också skall omfatta lanthandelsföretag. Bakgrunden till frågan är att bl.a. hotell, pensionat och campingverksamhet har nedsatta arbetsgivaravgifter med tio procentenheter och bedriver försäljning av livsmedel, vilket konkurrerar med lanthandeln.

Först vill jag nämna att Stina Eliasson i sin fråga påpekar att det i den regionalpolitiska propositionen Bygder och regioner i utveckling finns många positiva förslag som kommer att stärka lanthandeln. Jag tackar för det betyget.

Nedsatta socialavgifter är ett regionalpolitiskt instrument, vars effekter kan läsas av först på lång sikt. Av denna orsak valde regeringen att inte ändra på reglerna för nedsatta socialavgifter i den nyligen avlämnade regionalpolitiska propositionen. Dessutom leder varje ändring av systemet till nya gränsdragningsproblem. Regeringen valde i stället att med andra medel slå vakt om den betydelsefulla lanthandeln.

Detta görs dels genom att investeringsbidraget höjs från 50 % till 85 % vid investeringar som påtvingas lanthandeln till följd av ändringar i lagstiftningen. Vidare höjs servicebidraget med 50 % från maximalt 100 000 kr per år till 150 000 kr. Men det hjälper inte med bara ekonomiska insatser. Olika aktörer såsom bolag med ombudsverksamhet, leverantörer och distributörer kan – om de agerar var för sig – slå undan grunden för mången lanthandlars verksamhet. Här har Konsumentverket och Glesbygdsmyndigheten en viktig uppgift i att finna samordnade lösningar. Regeringen avser därför att ge Konsumentverket, i samarbete med Glesbygdsmyndigheten, i uppdrag att

inventera vilka distributionsproblem som lanthandeln har och vilka samordningslösningar som kan vara möjliga. Vidare pågår redan mellan dessa myndigheter och ombudsföreträdare ett samarbete, som syftar till att med hjälp av ny teknik finna samverkanslösningar inom ombudsverksamheten.

Anf. 41 STINA ELIASSON (c):

Fru talman! Jag tackar för svaret. Denna proposition, Bygder och regioner i utveckling, är otvivelaktigt ett mycket ovanligt dokument. För första gången lyfts landsbygdsutvecklingen till de höjder där den hör hemma. I mycket inser man vid läsningen att ministern känner verkligheten på landsbygden, inte minst när det gäller lanthandeln.

Jag har förståelse för att det kan vara svårt med gränsdragningsproblem också när det gäller den speciella fråga som jag har tagit upp. Man arbetar faktiskt på olika konkurrensvillkor i ett turistområde, där hotell- och campingverksamheten har fått arbetsgivaravgiften sänkt med tio procentenheter medan så inte är fallet beträffande lanthandeln. På lanthandelshåll är man också tveksam till hur reglerna skall tolkas.

På s. 73 i propositionen finns några meningar som jag vill citera. Arbetsmarknadsministern skriver att "de svårigheter som glesbygdsbutikerna har hänger bl.a. samman med konkurrensen från stormarknader eller andra butiker med lågprisprofil i större orter". Litet längre fram talar arbetsmarknadsministern om "de ökade svårigheter som glesbygdsbutikerna har att klara en fortsatt verksamhet med rimlig lönsamhet".

Lanthandeln har mycket små marginaler när det gäller att klara sin verksamhet. Det är bra att man studerar distributionsproblemen, men jag undrar: Tar arbetsmarknadsministern till sig den direkta fråga som jag har ställt?

Anf. 42 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! Lanthandeln i stödområde 1 har ju ytterligare ett stöd som jag inte räknade upp. Det är tio procentenheter sänkta arbetsgivar... – Nej, nu blev det litet fel!

Jag har ju lagt fram mitt samordnade förslag i denna proposition, och just nu är jag inte beredd att ompröva det. Däremot är jag naturligtvis beredd att hela tiden följa den här typen av fråga.

Anf. 43 STINA ELIASSON (c):

Fru talman! Inte minst det sista som arbetsmarknadsministern sade är trots allt en positiv öppning. Jag kan gå hem till bl.a. Erik Paulsson i Trångsviken och tala om att arbetsmarknadsministern följer frågan.

Inom kort träffas en stor samling lanthandlare på ett slags lanthandlarriksdag. Jag vill rekommendera arbetsmarknadsministern att kanske t.o.m. komma dit och förklara dessa saker.

Anf. 44 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! Jag har ett par gånger varit inbjuden som talare och åhörare till dessa lanthandlarsamlingar, jag följer deras tidskrift och anser mig faktiskt ha ett utomordentligt gott samarbete med dem. Inte minst gäller det nu

när freondiskar och annat skall bytas ut. Lanthandlarna får faktiskt ett litet lyft genom att de kan modernisera sig till en högst rimlig kostnad.

Prot. 1993/94:101
3 maj 1994

Anf. 45 STINA ELIASSON (c):

Fru talman! Det var det stödet som arbetsmarknadsministern var inne på för en stund sedan, när minnet svek.

Lanthandlarna är faktiskt väldigt glada över den här propositionen. Men man ville gärna lyfta fram detta, en speciell del av konkurrensen som inte sker på lika villkor.

Anf. 46 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! Jag ber att få tacka för hjälpen. Jag höll på att komma in på fel papper. Tack!

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Svar på fråga 1993/94:462 om Turkiet och de mänskliga rättigheterna

Anf. 47 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Fru talman! Jan Erik Ågren har frågat mig vad regeringen gör för att påminna den turkiska regeringen om dess ansvar för att mänskliga rättigheter respekteras.

Denna frågeställning har kommenterats av utrikesminister Margaretha af Ugglas den 22 mars och 12 april, och jag har själv besvarat en fråga om religionsfriheten i Turkiet den 19 april. Vad som då sades gäller fortfarande.

Fru talman! Som frågeställaren påpekar är situationen beträffande respekten för de mänskliga rättigheterna i Turkiet bekymmersam. Den svenska regeringen framhåller vid våra bilaterala kontakter med den turkiska regeringen vikten av att respektera de mänskliga rättigheterna. Ämnet är en återkommande punkt på dagordningen, varför vår inställning är väl känd i Turkiet.

En stor del av övergreppen sker inom ramen för de turkiska säkerhetsstyrkornas bekämpning av den kurdiska PKK-gerillan. Turkiet har en rätt att bekämpa terrorism, men detta måste ske inom ramen för de demokratiska principerna i en rättsstat. PKK har en viktig del av ansvaret för den svåra situationen för de civila i sydöstra Turkiet, då man använder terrormetoder som ett medel för att uppnå sina mål.

Det är emellertid viktigt att skilja på kurdfrågan och PKK. Vi stöder kurdernas krav på respekt för sina kulturella och mänskliga rättigheter. Vi tar avstånd från PKK och dess metoder. Frågan om kurdernas ställning bör lösas med fredliga medel och dialog. Turkiet har ett egenintresse av att landets kurder väljer att verka för sina mål med fredliga och demokratiska medel. Häktningen av flera kurdiska parlamentsledamöter ur Demokratiska partiet, DEP, på grund av separatistiska uttalanden, är därför oroande.

Den svenska regeringen har framfört sin oro över denna åtgärd, både direkt till turkiska företrädare och i andra sammanhang, t.ex. nyligen i Euro-

parådets ställföreträdarkommitté, där vår linje vann stöd från flera andra länder.

De nordiska länderna genomförde den 25 mars en uppvaktning av den turkiska representationen vid ESK i Wien och uttryckte sin oro över den senaste tidens rapporter om användandet av tortyr i Turkiet. Även i FN har Sverige framfört sin oro över dessa uppgifter.

Sverige välkomnar Turkiets uppslutning bakom de demokratiska idealen och dess val att som medlem av ESK och Europarådet göra långtgående åtaganden för respekten av mänskliga rättigheter, inklusive accepterandet av den enskilda klagorätten till den europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna. Dessa mekanismer är de som har bäst förutsättningar att på sikt bidra till att respekten för de mänskliga rättigheterna i landet förbättras. Vi kommer att fortsätta att påminna den turkiska regeringen om dess förpliktelse att respektera de mänskliga rättigheterna.

Anf. 48 JAN ERIK ÅGREN (kds):

Fru talman! Jag vill tacka statsrådet för svaret.

Jag delar statsrådets inställning att frågan om kurdernas ställning bör lösas med fredliga medel och dialog. Det är den enda rimliga vägen.

Jag delar också den oro som statsrådet ger uttryck för när det gäller parlamentsledamöterna i DEP, också därför att de riskerar dödsstraff.

Några av oss som var i Turkiet i samband med de lokala valen har fått uppgifter om användande av tortyr. Där blev vi inbjudna bl.a. av företrädare för Human Rights Foundation of Turkey och fick information om deras arbete med tortyrcentrum, som drivs med stöd från bl.a. svenska SIDA.

Man skulle gärna vilja utveckla det arbetet och arbeta med MR-utbildning och forskning i MR-frågor. Man menar att tortyr är en folksjukdom; sedan militärkuppen har en miljon övergrepp skett. Det finns en miljon tortyroffer.

Jag skulle vilja fråga statsrådet om det skulle vara möjligt att ge ytterligare ekonomiskt stöd till den här verksamheten. Det skulle också vara psykologiskt värdefullt att Sverige visade att vi vill stödja detta viktiga arbete. Det vore en viktig fingervisning till Turkiets regering från svensk sida. En miljon kanske skulle räcka – det är inte storleken som är det viktiga.

Anf. 49 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Fru talman! Jan Erik Ågren och jag är naturligtvis rörande överens vad gäller att ta avstånd från och reagera mot tortyr, och det skulle säkert inte finnas någon divergerande uppfattning någonstans här i kammaren, även om den hade varit välfylld.

I den mån vi på något sätt kan stärka MR-organisationerna är vi naturligtvis beredda att göra det. Jag kan dock inte här i talarstolen stå och lova ut pengar till den ena eller andra organisationen, utan detta får ske på ordinarie sätt genom att en handling lämnas in och prövas.

Men jag vill gärna ytterligare en gång understryka att det verkligen ligger i linje med regeringens och allas mycket starkt uttalade intresse att backa upp MR-organisationer världen över i den mån vi kan.

Anf. 50 JAN ERIK ÅGREN (kds):

Fru talman! Den oro som jag känner inför MR-utvecklingen i Turkiet grundas till stor del på det som har hänt efter valen i mars.

Förra veckan hade jag möjlighet att sammanträffa med representanter för den kurdiska kommittén i Sverige och fick då veta dels att en av de tidningar som vi besökte när vi var där har förbjudits, dels att man redan har börjat tillämpa den nya antiterroristlagen, fastän det inte har fattats beslut om den. Enligt turkiska advokater öppnar lagen dörren för en ännu större godtycklighet när det gäller rättssäkerheten.

Turkiet har slutit upp bakom de demokratiska idealen, sade statsrådet i sitt svar och hänvisar både till ESK och till Europarådet. Jag skulle vilja fråga statsrådet: Skulle det från svensk sida vara möjligt att göra ytterligare insatser i den här frågan, exempelvis via ESK?

Anf. 51 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Fru talman! Låt mig få nämna att de nordiska länderna vid uppvaktningen av den turkiska ESK-representationen i Wien föreslog att Turkiet skulle bjuda in en ESK-mission med syfte att studera uppgifterna om tortyr i landet. Jag tycker personligen att det var ett mycket bra initiativ.

Men det turkiska svaret var dess värre avvisande. Man hänvisade till att sådana missioner regelbundet besökte landet inom ramen för Europarådets och FN:s tortyrkommittéer.

Man hänvisade också till att Turkiet accepterar den enskilda klagorätten till den europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna.

Det är ett mycket färskt initiativ, och svaret är alldeles nytt för oss på UD. Vi studerar det turkiska svaret för närvarande. Men jag ville gärna nämna det, fru talman, eftersom jag fick frågan av Jan Erik Ågren. Det belyser ju ändå att initiativ tas och att vi inte vilar på ärendet.

Anf. 52 JAN ERIK ÅGREN (kds):

Fru talman! Jag tackar inte minst för det sista svaret. Det är ett initiativ som jag skall följa med stort intresse. Jag hoppas att det skall få konsekvenser när det gäller situationen i Turkiet för alla dem som i dag far oerhört illa under tortyr och andra övergrepp.

Överläggningen var härmed avslutad.

10 § Svar på frågorna 1993/94:477 och 480 om Svenska Unicefkommittén

Anf. 53 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Fru talman! Margareta Israelsson har frågat mig vilka åtgärder jag avser vidta för att inte Svenska Unicefkommitténs verksamhet skall komma till skada i samband med att kommitténs associationsrättsliga ställning förändras.

Stina Eliasson har frågat mig om jag är beredd att ta initiativ till sådana åtgärder att den verksamhet som kommittén utför inte blir lidande på grund

av den korta tid som står till förfogande fram till dess en eventuell omorganisation blir verklighet.

Jag besvarar frågorna i ett sammanhang.

Fru talman! Låt mig inledningsvis kort redovisa bakgrunden. Svenska Unicefkommittén är i dag en s.k. statlig anslagsstiftelse. Dess uppgift är att utgöra en länk mellan det svenska samhället och FN:s barnfond (Unicef). Kommittén är i sitt arbete en viktig opinionsbildare i frågor om barn och barnets rättigheter.

I kommitténs nuvarande associationsform ligger ett principiellt dilemma. Den svenska staten, i detta sammanhang företrädd av regeringen, står som ensam stiftare av Svenska Unicefkommittén och finansierar huvuddelen av kommitténs årliga verksamhetskostnader. Samma regering är dessutom ansvarig för de relationer till FN-organet Unicef som följer av vårt medlemskap i organisationen.

Unicef har under år 1993 föreslagit samtliga nationella kommittéer ett nytt avtal, kallat Cooperation Agreement. I Unicefs förslag, som för svensk del är vilande i avvaktan på att frågan om kommitténs rättsliga status lösts, anges att en nationell Unicefkommitté är en icke-statlig (non-governmental) organisation upprättad i enlighet med lagstiftningen i det berörda landet.

Att ge Svenska Unicefkommittén en i förhållande till regeringen mer oberoende ställning skulle, enligt min mening, gagna både kommittén, dess verksamhet och det svenska medlemskapet i Unicef. En sådan förändring är också i linje med regeringens generella långsiktiga strävan att tydliggöra statens roll och formerna för de statliga åtagandena.

Detta är i korthet bakgrunden till den utredning om kommitténs framtida ställning som nyligen presenterats av f.d. regeringsrådet Bengt Hamdahl. Rapporten har remitterats till ett antal myndigheter och organisationer. Av bl.a. detta skäl är den genomförandetidpunkt (den 1 juli 1994) som Bengt Hamdahl föreslagit inte realistisk. Min bedömning i dag är att förändringen kan genomföras först under hösten 1994.

Självfallet skall förändringen av Unicefkommitténs verksamhetsform genomföras på ett sådant sätt att verksamheten kan fungera ostört.

Anf. 54 MARGARETA ISRAELSSON (s):

Fru talman! Låt mig tacka för svaret. Det låter bra att verksamheten inte skall störas, men det finns ändå några frågor jag skulle vilja fortsätta med.

Att rapporten har lämnats ut på remiss var inte känt vid det tillfälle då jag lämnade in min fråga. Jag skulle därför vilja veta när remissvaren skall vara inne. Det har faktiskt sin betydelse.

En annan fråga kring remissen är följande. Vi från Svenska Unicefkommittén, där jag sitter med i styrelsen, har uppgivit till statssekreteraren att ett flertal ekonomiska felaktigheter tyvärr har smugit sig in i den utredning som är gjord av Bengt Hamdahl. Dessa ekonomiska förändringar kan ha betydelse för vilken inställning en del remissinstanser tar till frågeställningarna. Därför vill jag veta om felaktigheterna särskilt kommer att påtalas för remissinstanserna.

För Svenska Unicefkommittén är det väldigt betydelsefullt att få behålla det namn vi har i dag för att kunna fortsätta verksamheten. Låt mig säga att

kommittén inte bara är en länk mellan Unicef i New York – om jag får uttrycka det så – och Sverige, utan faktiskt också står för en mycket stor del av bidragen. I dag står kommittéerna för en fjärdedel av den budget som Unicef har.

Jag har i min fråga pekat på att snabba förändringar kan påverka möjligheterna för oss att få verksamheten att fungera. Därför är det av viss betydelse att få veta om det ändå kommer att bli så att vi skall snabba på med årsredovisning och budget och om det skall tillsättas en interimsstyrelse mitt i handläggningen. Vi står mitt i en flytt.

Anf. 55 STINA ELIASSON (c):

Fru talman! Jag ber också att få tacka för svaret. Utöver det Margareta Israelsson har framfört vill jag ta upp en del andra saker som nämns i frågesvaret. Där finns t.ex. en förklaring till att man nu vill ändra organisationsformen för den svenska Unicefkommittén.

För min del tycker jag att den svenska modellen har varit alldeles utmärkt. Att Unicef nu har föreslagit samtliga nationella kommittéer ett nytt avtal innebär inte att man säger att det skall vara så. Den annorlunda organisationsform vi haft kan inte ha varit särskilt besvärlig eller dum för regeringen i relationerna till FN-organet. Enligt min uppfattning har det hela fungerat väldigt bra.

Det är som Margareta Israelsson framförde bra att rapporten skickas på remiss. Den innehåller väldigt många bra saker, inte minst den historiska beskrivningen i början. Vilka är remissorganen? Det står att den remitterats till ett antal myndigheter och organisationer.

Jag vill gärna skicka med statsrådet min uppfattning om namnet. Det har faktiskt betydelse att man kan känna igen sig också när det gäller namnet. Jag anser att man skall ha respekt för det inarbetade namnet. Man får inte bortse från den känsla som uppstår när man är ute efter att ändra ett namn som är så väl känt. Den svenska modellen är väl inarbetad. Den har varit och är utsatt för internationell exponering. Där har den befunnits vara bra och bara fått pluspoäng.

Anf. 56 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Fru talman! Låt mig allra först säga – där är vi säkert rörande överens – att sett med svenska ögon är Unicef kanske det allra viktigaste FN-organet. Vi vet alla att det svenska engagemanget i Unicef är mycket långvarigt och ekonomiskt starkt, om jag får uttrycka det så. Sverige var Unicefs största bidragsgivare budgetåret 1992/93. Då var bidraget från vårt håll 735 miljoner kronor. Jag tycker att det gott kan nämnas i sammanhanget.

Jag skall försöka svara på de tidsfrågor som togs upp. Det är sagt att remisstiden skall gälla fram till den 27 maj. Sedan räknar vi förstås med att föra diskussioner med berörda organisationer. Remissvaren skall naturligtvis utvärderas. Regeringsbeslut om stiftelsebildning, stadgar och utnämning av styrelse hoppas vi klara av i augusti. Proposition till riksdagen om statens tillskjutande av eventuellt stiftelsekapital kan behandlas först när riksdagen samlas i höst, liksom förstås sammansättningen av den nya styrelsen. Jag vet inte om det var fler frågor jag skulle svara på.

Jag har faktiskt inte med mig någon lista på remissinstanserna. Vi är måna om att de som är berörda får uttala sig. Vi skall så att säga inte komma i delo med varandra om någon tidtabell. Den här förändringen skall naturligtvis göras därför att vi tror att den är till gagn för arbetet.

Innan min taletid är ute vill jag försöka hinna säga att det för närvarande finns nationella Unicefkommittéer i ett trettiotal länder. Det är bara i två av dessa, Sverige och Grekland, som man har en direkt statlig anknytning.

Anf. 57 MARGARETA ISRAELSSON (s):

Fru talman! Jag är medveten om att Stina Eliasson och jag ger statsrådet en mängd frågor. Jag hoppas att statsrådet förstår att det är ett tecken på vårt engagemang i frågan.

Jag vill gärna återknyta till de ekonomiska oklarheterna. Det är viktigt att vi av statsrådet får reda på att det inte går ut en remiss som låser fast oklarheter hos remissinstanserna.

Jag vill också hänga på en annan sak. Om jag har tolkat svaret rätt skulle man först i höst fastställa styrelsens sammansättning. Om det nu blir den här typen av stiftelsebildning undrar jag om det inte vore bra om båda stiftarna, både kommittén och staten i detta fall, hade synpunkter på styrelsens sammansättning. Jag tror nämligen, vilket också framkom när vi diskuterade frågan i kommittén, att det kan finnas skäl för en viss kontinuitet för att verksamheten inte skall bli lidande. Dessutom tror jag att det kan finnas erfarenheter som är väl värda att ta till vara.

Anf. 58 STINA ELIASSON (c):

Fru talman! I frågesvaret stryker statsrådet under att kommittén i sitt arbete är en viktig opinionsbildare i frågor om barn och barnens rättigheter. I det sammanhanget vill jag understryka och exemplifiera med den senaste tidens heta debatter om barnpornografi.

Återigen undrar jag om det har varit särskilt besvärligt för regeringen att i samarbete med FN:s Unicefkommitté ha denna knytning till staten. Är erfarenheterna i Grekland desamma? Jag vill ha ett svar på frågan om det har varit fel att arbeta på det sätt som vi har gjort. Jag tycker nämligen inte det, utan menar att vi har lyckats väl. Dessutom har den gett den svenska kommittén högre status än om den hade varit en ideell förening.

Anf. 59 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Fru talman! Jag vill inte påstå att det har varit fel. Men jag vill heller inte påstå att förändringen skulle vara fel, eftersom den dessutom är föreslagen och eftersom det är en relation som är den gängse, vilket jag nyss nämnde, och som är självklar i övriga nordiska länder. Det är väl allom bekant att det har funnits en del bekymmersamma relationer. Men jag vill inte alls påstå att detta på något sätt skulle vara orsaken till att utredningsförslaget nu föreligger. Jag höll på att säga: I vilka relationer finns det inte nu och då bekymmer?

Som Karin Israelsson tog upp är det naturligtvis helt riktigt att om det finns ekonomiska felaktigheter – eller om det nu var oklarheter – så måste ju de som skall svara på remissen få besked om detta. Det skall jag omedel-

bart ta upp när jag kommer tillbaka till departementet, för det är klart att man måste få ge sina remissvar utifrån en korrekt bild.

Prot. 1993/94:101
3 maj 1994

Svar på frågor

Anf. 60 MARGARETA ISRAELSSON (s):

Fru talman! Jag tackar speciellt för statsrådets senaste inlägg, vilket jag tror kommer att mötas med glädje på kommittén.

Stina Eliasson nämnde barnfrågorna som togs upp i statsrådets svar. I det material som nu är ute på remiss finns också en passus där det står att det krävs mycket kunskaper hos den som skall sitta med i en sådan här kommitté men däremot inte barnkunskap. Det står specifikt nämnt som en kunskap som man inte behöver ha för att sitta med i Unicefkommittén. Nu är detta, som sagt var, ute på remiss. Vi får väl hoppas att remissinstanserna uttalar att detta har sin betydelse. Det skulle dock vara till stor glädje för oss om statsrådet ville uttrycka detta som en viktig fråga för FN:s barnfond.

Anf. 61 STINA ELIASSON (c):

Fru talman! Under det arbete som nu pågår handlar det om att verkamheten som sådan inte får störas. Men för mig känns det ändå som att detta skulle kunna bli resultatet, om det inte står klart vem det är som skall leda verksamheten efter den 1 juli, då mandatperioden utgår för nuvarande styrelse. Det vore bra att också få en synpunkt på detta.

Anf. 62 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Fru talman! Låt mig först till Margareta Israelsson svara att enligt mitt synsätt står inte kompetens om barn och barns villkor på något sätt i motsatsställning till annan kompetens. Det är naturligtvis angeläget att vi får en djup styrelsekompetens i barnfrågor, om man så får uttrycka det, men jag kan själv inte se något motsatsförhållande.

Hur den nya styrelsen skall se ut vet jag naturligtvis inte i dag. Men det är klart att det är viktigt med en viss kontinuitet. Det håller jag med om. Jag kan inte se det rimliga i att byta styrelse, utan man får naturligtvis använda den styrelse som finns tills den nya styrelsen väljs. Det vore mycket märkligt om man försökte sig på någonting annat.

Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Svar på frågorna 1993/94:489 och 495 om fackföreningsrörelsen i Indonesien

Anf. 63 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Fru talman! Karl-Erik Svartberg har frågat mig om u-krediter kan komma i fråga för Indonesien efter beslutet att förbjuda SBSI, Indonesiens fria fackföreningsrörelse.

Pär Granstedt har frågat mig hur förbudet nyligen av Indonesiens största oberoende fackförbund och fängslandet av ett stort antal av dess ledare påverkar regeringens syn på frågan om u-krediter till Indonesien.

Jag besvarar de två frågorna i ett sammanhang.

Den svenska regeringen ser självfallet allvarligt på det ökande förtrycket av den oberoende fackföreningsrörelsen SBSI från de indonesiska myndigheternas sida. Att endast ett fackförbund är godkänt i Indonesien och att SBSI hittills förvägrats registrering som fackförbund kan vi heller inte acceptera. De aktuella händelserna motiverar en ökad bevakning av utvecklingen på det arbetsrättsliga området i Indonesien.

Regeringens generella syn på MR-läget i Indonesien har jag redogjort för vid ett antal frågestunder i kammaren under våren. Vid ett av dessa tillfällen besvarade jag just en fråga om de fackliga fri- och rättigheterna i Indonesien. Då beskrev jag också det stöd på MR-området som Sverige för närvarande ger, inklusive stöd till landets fria fackföreningsrörelse.

Vad beträffar regeringens förslag att låta BITS bereda u-krediter för Indonesien, som nu bifallits av riksdagen, framgår klart av propositionens skrivningar att regeringen ämnar gå varsamt fram. Sålunda kommer beslut i varje enskilt fall att underställas regeringens prövning. Härvid kommer, vilket jag tidigare påpekat här i kammaren, självfallet utvecklingen på MR-området att väga tungt.

Anf. 64 KARL-ERIK SVARTBERG (s):

Fru talman! Jag ber att få tacka för svaret. Det är klargörande, men jag anser inte att det är tillfredsställande.

Vi får ju dagliga rapporter om hur mänskliga rättigheter och friheten för människor inskränks. Militärregeringen i Indonesien har ju stått i fokus många gånger i denna kammare på grund av ockupationen av Östtimor. Vi har kritiserat Indonesiens regering för detta.

Vi diskuterade frågan om Indonesien i biståndsdebatten. Utrikesutskottet hade faktiskt skärpt kraven på möjligheten att ge bistånd, u-krediter, till Indonesien. Vi sade att vi förutsätter att regeringen kommer att verka för att demokrati och mänskliga rättigheter skall respekteras.

Vid tiden mellan debatten och beslutet som fattades veckan efter slog den indonesiska regeringen till och förbjöd den oberoende fackliga rörelsen. De vill också förbjuda arbetare att demonstrera för höjda löner. Det började den 14 april i Medan, som är Sumatras största stad. 25 000 industriarbetare demonstrerade för höjda löner, från ca 8 kr per dag till 35 kr per dag. Men dessa demonstrationer hindras och slås ner, och så kommer förbudet mot hela denna oberoende fackliga rörelse.

Då ställer jag frågan: Är inte ett så flagrant brott mot mänskliga rättigheter orsak nog för att stoppa beredningen av u-krediter?

Anf. 65 PÄR GRANSTEDT (c):

Fru talman! Jag vill också tacka så mycket för svaret på min fråga.

Utvecklingen i Indonesien är mycket oroväckande. Det är i och för sig inte en ny utveckling, men det allvarliga är att den fortsätter i samma negativa riktning.

Precis som Karl-Erik Svartberg sade, har vårt intresse när det gäller MR-frågor i Indonesien mest varit riktat mot situationen på Östra Timor, men det som nu har hänt, med aktionerna mot den fackliga rörelsen, är en påminnelse om att MR-läget också i övriga Indonesien är mycket allvarligt.

Utrikesutskottet markerade med extra skärpa det som i och för sig redan nämndes i budgetpropositionen, nämligen att frågan om biståndskrediter till Indonesien måste prövas med särskild noggrannhet. Vi anbefallde en särskild restriktivitet och betonade att utvecklingen på MR-området måste vara avgörande.

Jag drar samma slutsats som Karl-Erik Svartberg gjorde nyss, dvs. att dessa händelser representerar en utveckling som knappast kan vara förenlig med svensk biståndspolitik. Det har varit en hjärteangelägenhet, inte minst för den nuvarande regeringen, att betona MR-frågorna, och det kanske inte är en slump att biståndsministern också är MR-minister – jag har sett det som en tydlig markering. Vi har velat framhålla att MR-frågorna måste tillmätas en större betydelse än tidigare i biståndspolitiken.

Därför ligger slutsatsen nära till hands, att det som just nu händer i Indonesien blir ett hinder för bistånd i varje form från Sverige, inklusive biståndskrediter. Det vore bra att få detta bekräftat av biståndsministern.

Anf. 66 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Fru talman! Jag hoppas verkligen att inte någon tror att det är av en slump som jag nu är MR-minister, eller människorättsminister. Jag ser, precis som herrar Svartberg och Granstedt, detta som utomordentligt angeläget. Men det är samtidigt gränslöst svårt, inte minst när vi har med Asien att göra.

Jag blir litet bekymrad när Pär Granstedt försöker göra gällande – om jag förstår honom rätt – att vi skulle bryta alla biståndskontakter. De biståndskontakter som vi har med Indonesien är just inriktade på att backa upp och stärka de organisationer som de facto finns där och som arbetar för större respekt för mänskliga fri- och rättigheter. Det är alltså de områdena som är prioriterade, nämligen respekten för mänskliga rättigheter, politiska processer och fackföreningsfrågor. Det är just det som vi har inriktat oss på.

Sedan har den skrivningen kommit in som vi har inriktat oss mera på i den här frågestunden, nämligen rätten till u-krediter. Men jag repeterar vad jag tidigare har sagt, att det icke har givits några u-krediter – och jag är långtifrån säker på att det kommer att ges några. Om det skall ges u-krediter, skall detta i varje enskilt fall beslutas av regeringen. Det finns alltså ingen öppen dörr för u-krediter. Jag känner inte till att några sådana är under beredning eller på gång.

Jag upplever, precis som herrar Svartberg och Granstedt, att det som händer är förfärande och förskräckande. Jag är överens med dem om att utvecklingen på detta område är oroväckande. Det finns en annan utveckling, som är mindre oroväckande – om vi kan se den separat – och det är den ekonomiska tillväxten. Jag tror alltså att man med den ekonomiska tillväxten i det långa loppet inte kommer att kunna bedriva den typ av anti-MR-politik som dess värre nu bedrivs.

Anf. 67 KARL-ERIK SVARTBERG (s):

Fru talman! Det här var faktiskt ett bra och klargörande besked. Om jag skall försöka tolka det besked som biståndsministern, MR-ministern, gav i det senaste inlägget, betyder det att u-krediter till Indonesien inte kan komma i fråga under nuvarande förhållanden och självfallet inte heller bör

beredas. Det är ju viktigt att vi tydligt markerar det som regeringen sade i budgetpropositionen och det som riksdagen uttalade genom att ansluta sig till den skrivning som utrikesutskottet gjorde, nämligen att u-krediter kräver att man visar respekt för demokrati och mänskliga rättigheter. Det är alltså Indonesiens sak att bevisa detta.

Därför skulle jag vilja fråga: Tänker regeringen vidta några åtgärder när det gäller kränkningen av fackföreningsrörelsen?

Anf. 68 PÄR GRANSTEDT (c):

Fru talman! Jag skall till att börja med bekräfta att jag givetvis inte är emot bistånd som riktas direkt till organisationer som vill förbättra situationen för mänskliga rättigheter och demokratin och till stöd för demokratirörelsen i Indonesien. Däremot är det helt uppenbart att man måste se mycket restriktivt på insatser som skulle kunna stärka den nuvarande regimens position. Det är klart att u-krediter lätt kan få den karaktären.

Jag tycker också att de markeringar som biståndsministern nu gjorde var väldigt bra. Tillåt mig också göra den tolkningen att u-krediter till Indonesien inte är tänkbara under nuvarande omständigheter. Det är värt att notera. Då är det naturligtvis inte heller meningsfullt att bereda sådana krediter, utan vi får avvakta tills läget förhoppningsvis förbättras. Det kanske skulle vara en idé, innan regeringen i framtiden tar ställning till nya u-krediter, att ta upp frågan till prövning och diskussion i Utrikesnämnden.

Anf. 69 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Fru talman! Jag kan dock inte låta bli att något vidga det asiatiska perspektivet, så att det inte är enbart Indonesien som lyfts fram vid varje tillfälle när vi talar om u-krediter och relationen till fackföreningsrörelsen. De länder för vilka vi för närvarande har öppet för u-krediter och där man kan påstå att en fri fackföreningsrörelse inte existerar, eller där verksamheten på olika sätt är kraftigt begränsad, är Kina, Vietnam – där vi ännu inte har några krediter, men där möjligheten står till buds –, Indonesien, Egypten, Ghana och Marocko. Jag kan fortsätta att räkna upp en lång rad andra länder, där fackföreningsrörelsen sannerligen inte, och tyvärr inte, har de rättigheter som den skulle ha. Jag kan också nämna Pakistan, Thailand, Uganda och Zimbabwe. Jag gör detta enbart för att stryka under hur svårt och komplext detta är.

Anf. 70 KARL-ERIK SVARTBERG (s):

Fru talman! Ja, det är komplext. Om jag hörde rätt i nyhetsrapporteringen i dag, är läget för mänskliga rättigheter i världen sämre nu än det var för en tid sedan. Jag tror att det är bara 19 % av jordens befolkning som har en något så när hygglig nivå på det som vi kallar mänskliga rättigheter.

Statsrådet påpekade att det finns andra länder som kränker de mänskliga rättigheterna och de fackliga fri- och rättigheterna. Fackföreningsinternationalen FFI lämnar årliga rapporter om hur fackliga rättigheter kränks. Men detta hindrar inte att vi får ta direkt tag i ett så flagrant exempel som detta. Beslutet om förbud mot fackföreningsrörelsen fattades efter det att vi här i kammaren diskuterade Indonesien och innan vi fattade beslut veckan efter.

Anf. 71 PÄR GRANSTEDT (c):

Fru talman! Det är naturligtvis riktigt att det är illa ställt både med mänskliga rättigheter och med fackliga rättigheter i väldigt många länder. När man bedömer frågan om olika typer av bistånd till Indonesien måste man göra en helhetsbedömning. Detta är ju inte det enda problemet, utan det finns en lång rad andra exempel på övergrepp mot mänskliga rättigheter i Indonesien, allra värst manifesterat i Östra Timor. Det är totalbilden och det faktum att man kan se tecken på att situationen i Indonesien förvärras som gör det hela så alarmerande.

När det gäller en förstärkning av det svenska biståndet genom en introduktion av nya biståndselement måste man ställa sig frågan: Är det rätt signal att trappa upp det svenska biståndet samtidigt som respekten för mänskliga rättigheter trappas ner i ett land? Jag tror att bistandsministern och jag är ense om att det är fel signal och om att vi inte skall ge den signalen.

Anf. 72 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Fru talman! Signalerna från Sveriges regering – och jag vågar säga från Sveriges riksdag – till Indonesiens regering är mycket entydiga. Vi ställer de krav som vi har möjlighet att ställa på att man skall respektera mänskliga fri- och rättigheter. Jag håller helt med Karl-Erik Svartberg om att det är beklämmande och dystert att vi inte kan få se mer av dessa självklara rättigheter för individerna världen över respekterade på ett helt annat sätt än vad som enligt rapporteringen är fallet.

Jag håller också med om att fel begångna i andra länder inte rättfärdigar att fel skall begås i ytterligare länder. Det tycker jag inte alls. Samtidigt kan vi nog vara överens om att regering och riksdag måste hålla sig med en någorlunda konsistent Asienpolitik. Det var därför som jag lyfte fram övriga länder och inte för att rättfärdiga de kränkningar som sker i Indonesien.

Överläggningen var härmed avslutad.

12 § Svar på fråga 1993/94:483 om kommunerna och offentlighetsprincipen

Anf. 73 Civilminister INGER DAVIDSON (kds):

Fru talman! Ingela Mårtensson har frågat mig vad jag avser att göra för att offentlighetsprincipen i kommunernas verksamhet inte skall urholkas.

De problem som Ingela Mårtensson tar upp i sin fråga är allvarliga. Jag har vid flera tidigare besök i kammaren, i samband med interpellationer och frågor som jag har fått, betonat att både offentlighetsprincipen och yttrandefriheten är grundläggande förutsättningar för att kunna bevara men också utveckla demokratin i kommunerna.

När det gäller insatser för att öka insynen i den kommunala verksamheten vill jag peka på de insatser som regeringen har gjort beträffande insynen i de kommunala företagen. Eftersom de lagändringar på detta område som regeringen initierat ännu inte har trätt i kraft har effekterna av dessa inte märkts ännu.

Det är möjligt att dessa förändringar inte är tillräckliga, och jag är därför beredd att göra vad jag kan för att ytterligare stärka både offentlighetsprincipen och yttrandefrihetens ställning. I första hand bör detta ske genom ökade informationsinsatser riktade till kommunala tjänstemän och politiker. Sådana informationsinsatser förbereds för närvarande på Civildepartementet.

En annan fråga som har varit aktuell på sistone är möjligheten för medborgarna att ha insyn i de upphandlingar som sker i kommunerna. Här är det dock fråga om svåra avvägningar mellan många olika intressen, inte minst kommunernas möjligheter att göra så förmånliga upphandlingar som möjligt. Jag kommer att ge i uppdrag åt någon lämplig person att följa upp hur avvägningar mellan insyn och sekretess har hanterats i praktiken i samband med anbudsupphandlingar i kommunerna. En sådan uppföljning får också ge svar på frågan om det finns ett behov av ökad insyn i samband med kommunala upphandlingar.

Anf. 74 INGELA MÅRTENSSON (fp):

Fru talman! Jag ber att få tacka för svaret. Anledningen till min fråga var en artikel i Kommunaktuellt, men den kommenterar inte ministern. På Kommunaktuellt har man gjort en noggrann undersökning när det gäller brott mot offentlighetsprincipen. Man presenterar en statistik som visar att 1990 fällde JO kommuner i 14 fall på grund av brott mot offentlighetsprincipen, 1991 fälldes 19 kommuner, 1992 fälldes 24 kommuner och 1993 var det 31 kommuner som fälldes. Man kan här se en ökande trend. Det var det som jag ville att ministern skulle kommentera. Är det inte så, att det har skett en ökning av brotten mot offentlighetsprincipen?

Därtill kommer att det är allt fler kommunala bolag, stiftelser och entreprenörer som sköter den kommunala verksamheten. Därmed minskar möjligheten till offentlig insyn i kommunal verksamhet. Det tycker jag är mycket oroande, och detta måste tas på allvar.

I svaret hänvisar ministern till att regeringen har tagit ett initiativ beträffande de kommunala bolagen. Det är riktigt. Det var en fråga som vi tog ställning till i riksdagen. Jag tycker att man hade kunnat gå ännu längre. Det är inte bara fråga om informationsinsatser, utan också om lagstiftning.

Jag skulle gärna vilja att civilministern kommenterade det som står i Kommunaktuellt. Är det inte så, att urholkningen av offentlighetsprincipen är en allvarlig trend i samhället och att yttrandefriheten faktiskt är hotad?

Anf. 75 Civilminister INGER DAVIDSON (kds):

Fru talman! För en tid sedan hade jag kontakt med JO, eftersom det hade förekommit en del uppgifter framför allt i medier om att yttrandefriheten skulle vara hotad. Enligt de uppgifter som jag då fick var det ingenting som tydde på detta.

Sedan har jag sett siffrorna i Kommunaktuellt och nu har jag också fått preciserade siffror från JO-ämbetet. Det visar sig att under tiden 1986–1993, alltså under de senaste sju åren, gjordes det när det gäller meddelarfrihet 13 anmälningar, och det blev en prickning i sju fall. Fördelningen mellan åren

är att 1989 var det två fall, två fall under 1990, ett fall under 1991, ett fall under 1992 och ett fall 1993.

När det gäller yttrandefriheten gjordes det 20 anmälningar, och det blev en prickning i 14 fall. Fördelningen är sådan att 1989 var det tre fall, 1990 var det tre fall, 1991 var det två fall, 1991 var det två fall och det var två fall 1993. Den slutsats som JO drar är att beträffande yttrandefrihet och meddelarfrihet kan man inte märka någon uppgång. Sedan kan det ju naturligtvis förekomma fall som inte JO-anmäls, men dessa är svåra att belägga.

När det däremot gäller offentlighetsprincipen finns det tydliga belägg för att den skulle ha kränkts oftare under senare år. Där har man inte den typen av statistik som jag nu redovisade. Det är därför svårt att få fram uppgifter. Men det verkar vara en tydlig uppgång. Det är klart att det är svårt att veta vad denna kan bero på, men det får jag återkomma till.

Anf. 76 INGELA MÅRTENSSON (fp):

Fru talman! Det är viktigt att ta dessa siffror på allvar. Om man ser att offentlighetsprincipen tenderar att urholkas måste man göra någonting åt detta. Jag noterade med tillfredsställelse att ministern sade att dessa siffror skall ses över. Det finns all anledning att göra detta.

Sedan har det också framkommit av uppgifter i medier att det har blivit svårare för personer som är anställda i kommunerna att gå ut och yttra sig över huvud taget. Man talar om kommunala munkavlar, och det är mycket allvarligt i sig. Det är ju ingenting som kommer fram via JO. Det är snarare så, att tjänstemän lägger band på sig, eftersom de vet att de kanske riskerar sina jobb om de säger någonting, och det är också ett allvarligt problem. Det vore bra om man undersökte hur den verkliga statistiken ser ut och vad man kan göra åt problemet.

Anf. 77 Civilminister INGER DAVIDSON (kds):

Fru talman! Jag håller verkligen med om att detta är ett allvarligt problem, inte minst debatten om att det skulle förekomma att man sätter munkavle på tjänstemännen.

Jag hoppas verkligen att man går hela vägen och JO-anmäler och inte låter sig tystas. Det är så vi får reda på vad som händer. Om det verkligen begås övergrepp eller om det handlar om omdömeslöshet från framför allt politiska företrädare, måste man anmäla detta.

Jag håller med om att man skall ta detta på allvar. Jag tror också att debatten i sig är viktig. I och med att debatten förs blir det en påtryckning.

Nu skall vi alltså ordentligt utreda utvecklingen när det gäller offentlighetsprincipen och försöka få ett svar på varför det har skett kränkningar. Det kan vara så att det finns tjänstemän som inte riktigt kan det här. Det har skett en hel del förändringar i kommunerna, och man vet kanske inte riktigt vad som gäller.

Anf. 78 INGELA MÅRTENSSON (fp):

Fru talman! Det låter bra att man skall ta sig an dessa problem. Jag tycker att man helt enkelt skulle göra en utredning om kommunal offentlighetsprincip. Det har jag motionerat om. Det kommer att behandlas i samband med

förslaget om lokal demokrati. Jag tycker att man i den utredning som gjordes inte tillräckligt betonade de problem som uppstår när den kommunala verksamheten förändras i och med att en del verksamheter överförs i bolag, stiftelser, entreprenad osv.

Jag tycker att det vore värdefullt om man, när man nu tar sig an frågan ordentligt, inte bara såg på när någon har blivit fälld eller anmäld för justitieombudsmannen utan också på vad det innebär att verksamheter förs in i andra former. Det kan inte vara så att lokala beslutsfattare skall ta ställning till i vilken utsträckning offentlighetsprincipen skall gälla. Den måste gälla generellt, och den måste vi värna.

Anf. 79 Civilminister INGER DAVIDSON (kds):

Fru talman! Lagstiftningen är oerhört tydlig på det här området. Vi har en mycket klar lagstiftning när det gäller offentlighetsprincipen. Därför tror jag att det mer handlar om att alla som har att hantera de här frågorna måste få kunskap om vad som gäller. Man kanske inte alltid har det. När det gäller att lämna ut handlingar t.ex. har det rått en del osäkerhet om huruvida det också gäller faxmeddelanden, meddelanden som sänts via elektronisk post osv. Det behöver vi reda ut och informera om, men vi följer också självklart utvecklingen hela tiden för att se om det skulle behöva göras någon större förändring.

Vi kommer också att sätta i gång ett arbete för att utvärdera och följa upp kommunernas arbete på ett tydligare sätt, så att vi kan informera riksdagen årligen om vad som händer. Där ingår denna fråga som en viktig del.

Anf. 80 INGELA MÅRTENSSON (fp):

Fru talman! Jag vill till slut åter ta upp frågan om det förändrade sättet att bedriva kommunal verksamhet. Jag tycker att man i utredningen om lokal demokrati inte tillräckligt såg på offentlighetsprincipen. Man kom fram till att den får bestämmas på lokal nivå. Jag tycker inte att offentlighetsprincipen är någonting som man får tolka och komma överens om på lokal nivå. Beroende på vilken majoritet det blir efter valet kan detta inverka på vilken offentlighet som ges åt handlingar inom den kommunala verksamheten.

Jag väddar än en gång att ni, när ni på departementet skall se över dessa frågor, också funderar över om man helt enkelt inte borde tillsätta en utredning så att vi garanterat får en offentlighetsprincip som också gäller för kommuner och landsting.

Anf. 81 Civilminister INGER DAVIDSON (kds):

Fru talman! Jag måste säga att jag inte riktigt förstår vad Ingela Mårtensson menar när hon säger att det skulle ha framgått av det förslag som jag lagt fram att offentlighetsprincipen skulle få gälla från kommun till kommun, att man skulle kunna ha olika regler. Det kan jag inte alls hålla med om. Som jag sagt tidigare är det otroligt klart uttryckt i lagstiftningen vad som gäller i fråga om offentlighetsprincipen. Det råder faktiskt inget tvivel, det står tydligt i lagen.

Vi var inne på handlingarnas offentlighet i kommunala bolag. Vi gick i vårt förslag längre än Lokaldemokratikommittén. Den hade föreslagit att

man vid 90 % ägande skulle ha skyldighet att tillämpa offentlighetsprincipen. Vi gick ända ner till 51 % ägande. Där har vi alltså gått längre än vad som föreslogs av kommittén. Min inriktning har hela tiden varit att försöka utveckla insyn och offentlighet.

Prot. 1993/94:101
3 maj 1994

Svar på frågor

Överläggningen var härmed avslutad.

13 § Svar på fråga 1993/94:482 om licensavgiften för jaktradio

Anf. 82 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! John Andersson har frågat mig om jag är beredd att vidta nödvändiga initiativ så att licensavgifter för jaktradio slopas.

Riksdagen har lagt fast att kostnaderna för Post- och telestyrelsens verksamhet skall täckas med avgifter som uppbärs för statens räkning, med undantag för vissa samhällsåtaganden. Det ekonomiska målet för styrelsen är full kostnadstäckning. Varje avgiftsområde skall bära sina egna kostnader utan korssubventionering. Jaktradio är tills vidare tillståndspliktig, och avgiften för sådan radio har ökat från 80 kr per sändare och år till 230 kr per sändare och år. Detta blir följderna av att varje avgiftsområde numera skall bära sina egna kostnader.

Post- och telestyrelsen har avskaffat tillståndskravet för över 100 000 privatradioanvändare. Myndigheten har dock valt att behålla tillståndsplikt för jaktradio eftersom stora grupper av jaktradioanvändare önskat begränsa tillströmningen till jaktradiofrekvenserna.

Jag har emellertid erfarit att Post- och telestyrelsen är beredd att ompröva tillståndsplikt om majoriteten jaktradioinnehavare inte prioriterar den bättre framkomlighet på bandet som tillståndsplikten innebär.

Anf. 83 JOHN ANDERSSON (-):

Fru talman! Jag ber att få tacka kommunikationsministern för svaret. Eftersom kommunikationsministern är en sann vän av avreglering väntade jag mig självfallet ett positivt svar. Den företagna avgiftshöjningen är närmast att jämföra med ocker som det saknas motiv för.

Jag vill kommentera svaret något. Det som kallas jaktradio är egentligen privatradio. Tre olika band har varit upplåtna för kommunikation – apparater på 27 MHz-band, 31 MHz-band och 155 MHz-band.

Vid årsskiftet fanns det 6 400 licenser för 155 MHz-band. Det är den gamla jordbruks- och skogsbrukskanalen som uppläts förra året. Det finns 22 000 licenser för apparater på 31 MHz-band och hela 96 500 tillstånd för 27 MHz-band. Det är licenser för 27 MHz-band som nu har slopats. Jag minns inte hur många kanaler som är upplåtna åt jaktändamål när det gäller frekvensen 27 MHz. När det gäller 31 MHz är det sex kanaler. Jägarna får välja mellan dessa sex kanaler. Man blir inte tilldelad av Post- och telestyrelsen. Då det gäller frekvensen 155 MHz finns det endast två kanaler.

Jag begriper inte hur man kan säga att tillströmningen till dessa frekvenser skall begränsas och att man har velat prioritera en bättre framkomlighet. Det blir ingen bättre framkomlighet. Jaktlagen får sinsemellan komma överens

om vilka kanaler man skall sända på och vid vilka tider för att undvika kollision i luften. Resonemanget håller alltså inte.

Jag noterar självfallet att man är beredd att ompröva tillståndsplikten. Jag tar det helt enkelt som ett löfte.

Anf. 84 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Jag noterar i John Anderssons fråga att han säger att tillståndet förra året kostade 68 kr per år och gällde för flera apparater. Det han då talade om var privatradio. Privatradio kostade förra året 68 kr, och man kunde ha hur många apparater som helst på en licens. Där har det inte genomförts en sådan prishöjning att man kan tala om – som John Andersson – ocker som saknar motiv. Där har nämligen Post- och telestyrelsen helt och hållet slopat kostnaden. Om John Anderssons jaktlag förra året använde sig av jaktradio fick de betala inte 68 kr utan i runda tal 80 kr gånger 25, alltså ca 2 000 kr. Begreppsförvirring finns uppenbarligen i frågan.

Vad som nu har hänt är att det krävs ett tillstånd per apparat. Precis som jag säger i mitt svar säger Post- och telestyrelsen att om fler jaktradionnehavare inte prioriterar en så strikt kontroll som tillståndsplikten innebär, är man beredd att slopa den. Därmed skulle kostnaden också för banden totalt försvinna.

Anf. 85 JOHN ANDERSSON (-):

Fru talman! Det är alltid svårt att i en kort fråga redovisa hela sanningen.

Jag utgick från att tillstånden avseende apparaterna för 27 MHz kostade 68 kr per år, och det finns 96 500 sådana apparater. Man fick dessutom ha flera apparater på samma tillstånd. Jag hade ett tillstånd för hela jaktlaget avseende denna frekvens.

Vi gick tidigare över till apparater för 31 MHz eftersom det är bättre framkomlighet med dessa. Men att söka tillstånd är ju bara en formell sak. Man får sig då sex kanaler tilldelat, som man får hålla sig inom – jag minns inte hur många kanaler det var för 27 MHz.

För ett jaktlag om 25 man blir den årliga kostnaden 5 750 kr, detta för att använda kommunikationsradion endast några dagar eller någon vecka, som det kan handla om. Det är väl helt orimligt. Det sker nämligen ingen som helst fördelning av kanalerna. Det handlar alltså inte om något jobb för Post- och telestyrelsen att fördela kanaler. Att man får ett tillstånd för innehav av en sådan apparat är bara en formell sak.

Anf. 86 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Låt oss konstatera att John Anderssons jaktlag förra året hade en kostnad av 68 kr för 25 apparater. Den kostnaden är i år 0 kr, om man håller sig kvar på 27 MHz-bandet. Om man däremot vill ha den bättre framkomligheten, som bl.a. kommer av att det kostar betydligt mer att ha en utrustning på just den frekvensen, kommer kostnaden att öka.

Nu är det alltså jaktradioägarkollektivet som får avgöra om man skall ha en radio med tillståndsplikt och därmed denna höga kostnad, eller om man vill ha en radio utan tillståndsplikt och därmed kanske få en något sämre framkomlighet under de korta veckor som man utnyttjar den.

Anf. 87 JOHN ANDERSSON (-):

Fru talman! Jag har svårt att förstå varför det skall behöva kosta Televerket 230 kr per apparat och år, om jägarna använder 31 MHz-bandet i stället för 27 MHz-bandet. Det finns ingen kostnad i något fall. Det är ju bara en vanlig liten kommunikationsapparat som hörs två tre kilometer. Det är räckvidden för en sådan apparat. Vari ligger kostnaden för Post- och telestyrelsen vid en användning av 31 MHz-bandet?

Anf. 88 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Administrationen av tillståndsplikten för jaktradiolicenser drar denna kostnad. Det är bara att konstatera. John Andersson är välkommen att ta kontakt med Post- och telestyrelsen; dess redovisning är fullständigt offentlig. John Andersson kan då se hur kostnaderna fördelar sig. Detta drar en självkostnad.

Den kostnaden försvinner emellertid om man inte vill ha apparat med tillståndsplikt. Men då riskerar man samtidigt att fler väljer den kanal som följer med en sådan apparat, och därav följer en sämre framkomlighet. Det valet ställs nu Sveriges jägarkollektiv inför.

Anf. 89 JOHN ANDERSSON (-):

Fru talman! Om man slopar tillståndskravet för apparater för 31 MHz försvinner också kostnaden. Vi kan hoppas att så sker.

Mig veterligen är det ingen jägare, eller jägarorganisation som har krävt denna tillståndsplikt. Ute i skogen tvingas ju ändå jägarna att försöka samordna, så att man inte kolliderar med varandra. Om räckvidden inte övergår en mil i sändning kan det inte handla om några större problem. I varje fall finns det inga som helst uppgifter för Post- och telestyrelsen som motiverar att man tar betalt för licens för dessa kommunikationsapparater.

Anf. 90 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Om de uppgifter som John Andersson lämnar stämmer, talar mycket för att tillståndsplikten kommer att avvecklas.

Överläggningen var härmed avslutad.

14 § Svar på fråga 1993/94:486 om undanröjande av hälsorisker från starkströmsledning

Anf. 91 Näringsminister PER WESTERBERG (m):

Fru talman! Hans Göran Franck har frågat om regeringen är beredd att verka för lösningar som undanröjer hälsorisker för de boende på grund av starkströmsledning.

Bakgrunden till frågan är att det genom stadsdelen Bergshamra i Solna kommun går en 220 kV-ledning som ägs av Stockholm Energi AB. De ledningar som bl.a. korsar Bergshamra är viktiga för Stockholms och hela regionens elförsörjning.

Solna stad förvärvade i början av 1980-talet mark i Bergshamra av staten.

De nu diskuterade ledningarna i Bergshamra var då redan byggda. Kommunen har därefter, med den praxis som gällde då, exploaterat marken. Det finns ett antal bostadshus uppförda i nära anslutning till ledningarna. Kommunen ställer i dag krav på en annan sträckning och förläggning av ledningarna.

Stockholm Energi AB ansökte år 1985 om tillstånd att överta Stockholms kommuns koncession på de befintliga ledningssträckorna. När sådan koncession lämnades redovisade regeringen att frågor om markanvändningen borde behandlas i fortsatta överläggningar mellan kommunerna och Stockholm Energi AB. Regeringen uppdrog åt dåvarande Statens energiverk att, i samråd med berörda kommuner och Stockholm Energi AB, att överväga det fortsatta behovet av ledningarna och att undersöka möjligheterna till förändringar av ledningarna som ändrade sträckningar och förläggning i marken i täta bebyggelseområden. Energiverkets redovisning skulle finnas som ett underlag vid en förnyad prövning av koncessionen för ledningarna år 2000.

Enligt vad jag har erfarit förs för närvarande överläggningar mellan Stockholm Energi AB, som koncessionsinnehavare av ledningen, och Solna kommun, som markägare. Ett flertal alternativ till sträckning och förläggning av ledningarna har diskuterats. Överläggningarna har ännu inte resulterat i någon lösning av frågan.

I Sundbybergs kommun, som är en grannkommun till Solna, har dock en sträcka av den aktuella ledningen genom stadsdelen Hallonbergen flyttats. Kostnaden för flyttningen betalades av Sundbybergs kommun.

Frågorna om en förändrad ledningssträckning under löpande koncessionstid är en fråga för ledningsinnehavaren och berörda markägare. Stockholm Energi AB har koncession fram till år 2000. Förändringar av ledningssträckningen, dvs. förändring av gällande koncessionsvillkor torde förutsätta överenskommelse mellan ledningsinnehavaren och övriga intressenter. Sådana överläggningar förs som ovan nämnts för närvarande. Några särskilda åtgärder från regeringen är inte aktuella.

Jag vill i sammanhanget nämna att regeringen den 1 juli 1993 gav utredningen, N 1992:04 för översyn av lagstiftningen på elområdet m.m., tilläggsdirektiv att analysera behovet av kompletterande regler beträffande relationerna mellan ledningshavaren och andra intressenter samt i förekommande fall lämna förslag till sådana regler.

Anf. 92 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för det utförliga svaret på min fråga. Detta är något som oroar befolkningen i mycket hög grad i hela Solna och även i kringliggande områden. Det är stor uppslutning på de möten där det är fråga om att ge information och där det rör sig om opinionsbildning i denna fråga.

Även inom Stockholm Energi AB har man förstått att detta är ett allvarligt problem. Man har också kommit med förslag till lösningar som ännu inte tillgodoser de krav som är ställda. Det har dock talats om att man skall finna mindre farliga lösningar. Men det vill man inte godta från Solna kommuns sida.

Statsrådet nämner i sitt svar att man skulle undersöka möjligheterna till förändringar av ledningarna. En sådan undersökning är nu genomförd av Vattenfall. Den visar att det är tekniskt möjligt att gräva ned ledningen i sjökabel och tunnel, utan att det behöver bli en stor ekonomisk belastning. På den punkten är det alltså klart. Överläggningarna har ännu inte lett till resultat.

Jag uppfattar ändå statsrådets svar på det sättet att det är av avgörande betydelse när det gäller fortsatt koncession att man har fått en miljövänlig lösning. På det viset kan detta svar utgöra en signal. Men det gäller att inte bara ge denna signal. Det rör sig ju trots allt om ganska hårda förhandlingar i denna fråga. Därför behövs det från statsmakternas sida alla tänkbara påtryckningar för en god lösning.

Anf. 93 Näringsminister PER WESTERBERG (m):

Fru talman! Jag kan försäkra Hans Göran Franck att vi tar frågan på stort allvar – därav tilläggsdirektiven till utredningen. Det finns kostnadsberäkningar på det förslag som Hans Göran Franck redovisade om ändrad ledningsdragning. Det är fråga om utomordentligt stora belopp. Det rör sig om ungefär 700 miljoner kronor. Jag kan väl förstå att såväl Solna kommun som Stockholm Energi AB tycker att det är mycket.

Jag har även inhämtat uppgifter om det arbete som pågår. För närvarande sker det experiment med nya typer av ledningsstolpar. De skall kunna dra ned magnetfälten till en tiondel av den storlek de har nu. Lösningen bygger på att överföringen delas upp i fem olika faser med en speciell konfiguration som därmed tar ut varandra.

Vi följer självfallet de fortsatta förhandlingarna med stort intresse, men även den fortsatta utvecklingen. Det är inte bara i Bergshamra och Solna som problemen finns.

Anf. 94 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Fru talman! Den tekniska lösning som Vattenfall har presenterat ger vid handen att det rör sig om vida lägre kostnader än vad statsrådet nämnde. Den lösning som Vattenfall har presenterat är en lösning som innevånarna i Solna, liksom Solna kommun, kan godta.

Jag vill i det här sammanhanget nämna att det råder fullständig partipolitisk enighet i Solna om att den lösning som Vattenfall har lagt fram är den enda egentliga goda lösningen. Det är verkligen angeläget att regeringen på ett så aktivt sätt som möjligt verkar för att ytterligare markera vikten av att det för att få fortsatt koncession är nödvändigt att vidta de miljövänliga åtgärder jag efterlyser.

Anf. 95 Näringsminister PER WESTERBERG (m):

Fru talman! Jag vågar säga att vi redan har markerat vikten genom det sätt departementet har agerat. Vi följer ärendet mycket nära, och vi följer arbetet på att utveckla alternativa lösningar respektive undersökningarna av effekterna av den typen av magnetfält. Jag skulle bli glad om Hans Göran Franck har rätt i att detta arbete kan göras till betydligt lägre kostnader. De uppgifter jag har fått tyder på högre kostnader.

Anf. 96 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Fru talman! Jag har redan sagt att jag uppfattar svaret som delvis positivt. Men det är klart att vi som bor i Solna är angelägna om att det skall bli ännu mera aktiva åtgärder. Jag vill i det här sammanhanget nämna att en avreglering sker inom elenergiområdet. Det gäller just i denna situation att vara aktivt verksam, därför att det finns företag som spekulerar och kan göra oskäligen vinster. Detta bör beaktas.

Vidare var det lagstiftningsfrågan. Kan statsrådet tänka sig att det blir en förändrad lagstiftning och/eller ett ekonomiskt stöd för att nå miljövänliga lösningar?

Anf. 97 Näringsminister PER WESTERBERG (m):

Fru talman! Elavregleringen innebär ingen avreglering av monopolförhållandet i fråga om linjekoncessioner, utan det är fråga om en omreglering med mycket klar och entydig monopolkontroll där det inte skall bli möjligt att ta ut oskäligen vinster. Däremot blir det möjligt att motivera företagen att minska sina kostnader med hjälp av en så rationell drift som möjligt. Det är vad hela elmarknadsavregleringen när det gäller linjekoncessioner syftar till, dvs. i sak är det ingen riktig förändring.

Vidare var det förhållandet mellan Stockholm Energi AB och Solna kommun. Vi anser att det i första hand är en ekonomisk fråga mellan de två parterna, dvs. mellan koncessionsinnehavaren som skall ta kostnaderna för linjedragningen och linjedriften och Solna kommun som använder och äger marken. Vi vill att parterna på sedvanligt sätt skall finna en lösning.

Anf. 98 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Fru talman! Jag hoppas att statsrådet har rätt att den avreglering som kan komma i fråga inte leder till de konsekvenser som jag antydde. Jag vill i det sammanhanget nämna att jag i dag hade ett samtal med det moderata kommunalrådet Anders Gustáv. Han framförde att han var orolig på just den punkten. Jag tycker att det är viktigt att på alla sätt motverka de farhågor som kan finnas på den punkten.

Fru talman! Jag hoppas att svaret som statsrådet har gett plus det ytterligare agerandet jag efterlyser skall leda till att det kan bli en hygglig uppgörelse mellan Stockholm Energi AB och Solna kommun. Hjälpen och stödet behövs från statsmakternas sida.

Anf. 99 Näringsminister PER WESTERBERG (m):

Fru talman! Jag förutsätter och hoppas att det blir en uppgörelse. Jag tycker att det bästa är när parterna själva kan komma överens. Det borde vara möjligt även i detta fall.

Vidare var det frågan om oskäligen vinster och elavreglering. Det lagförslag som behandlas av riksdagen är mycket entydigt, dvs. det är fråga om monopolreglering och ingen högre avkastning än vad som nu gäller. Däremot skall det finnas en stark motivation för distributionsföretagen att vara så rationella som möjligt i driften av olika typer av elöverföring.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 100 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Ulf Melin har frågat mig vilka åtgärder jag är beredd att vidta i syfte att klargöra rektorers ansvar.

Frågan är ställd mot bakgrund av att JO funnit anledning att uppmärksamma lärare och skolledning vid gymnasieskolor på frågan om eleverna är myndiga eller ännu står under annans vårdnad. Detta uttalande har gjorts med anledning av att en elev, som nyss blivit myndig, JO-anmält sin rektor för ett telefonsamtal till föräldern. Telefonsamtalet föranleddes av att flera elever i samband med mösspåtagningen vid en gymnasieskola i fjol var kraftigt berusade.

Låt mig först säga att jag varken kan eller bör kommentera det enskilda fallet. Jag kan dock konstatera att JO inte riktat någon kritik mot rektorn.

Jag vill också framhålla det ansvar som skolan har för att till eleverna överföra värden, förmedla kunskaper och förbereda dem för att arbeta och verka i samhället. Detta ansvar har skolan oberoende av om eleverna är myndiga eller ej. Skolans personal har en svår och oerhört viktig roll när det gäller att förmedla attityder och värderingar till eleverna och att medverka i utvecklingen av eleverna till ansvarsfulla medborgare. Detta har än mer än tidigare understrukits i de nya läroplanerna. I den nya läroplanen för de frivilliga skolformerna, som gäller fr.o.m. nästa läsår, har rektor dessutom ett särskilt ansvar för att föräldrar till elever i gymnasieskolan får insyn i elevernas skolgång.

Vi står inom kort inför årets skolavslutningar. Det är min förhoppning att alla vuxna både inom och utanför skolan tar sitt ansvar för att få alla ungdomar att fira detta på ett värdigt sätt. Det är också min förhoppning att rektorerna känner ett särskilt ansvar och att de, om det skulle inträffa att elever uppträder berusade, vidtar de åtgärder som de bedömer lämpliga.

Anf. 101 ULF MELIN (m):

Fru talman! Fru statsråd! Tack för svaret på min fråga. Jag tycker att svaret är kanske litet väl diplomatiskt. Men jag kan kanske få ta ut svängarna litet mera.

Det är riktigt som statsrådet säger i svaret att någon formell kritik inte har riktats mot rektorn i JO:s uttalande. Men vad jag tycker är allvarligt och olyckligt i uttalandet är att JO uppmanat rektorer, lärare m.m. att om en elev är myndig inte ta kontakt med hemmen i frågor som rör själva skolan och dess inre liv. Vi har nu fått en ny läroplan, där man tydligt definierar rektors och lärares ansvar, och jag tycker inte att man kan acceptera en signal om att om eleverna är berusade i skolan och kanske avviker därifrån kraftigt berusade, skall man inte lägga sig i det, eftersom man kan få ovet för detta.

Av svaret framgår dessutom att rektor har ett särskilt ansvar för att föräldrar till elever i gymnasieskolan får insyn i elevernas skolgång. Men är då en rektor bara därför att eleven är myndig tvungen att avstå från att ringa till hemmet? Det är oerhört viktigt att i stället sända signaler som visar att vi bryr oss mer om varandra. Elever, lärare och rektor har alla ett ansvar. Det

Svar på frågor

är viktigt att lyfta fram normer och värderingar och att peka på de regler som finns på skolan, som faktiskt också är en arbetsplats.

Jag vill till slut ställa en tredje fråga. Skall man följa JO:s uppmaning till skolorna eller inte? Skall departementet föra ut denna signal till skolorna?

Anf. 102 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Låt mig bara säga att också jag blev mycket förvånad när jag läste om detta ärende. Ur allmänmänsklig synvinkel är det alldeles självklart, oavsett om man är rektor, granne eller något annat, att man reagerar om ungdomar är berusade på det sätt som det var fråga om vid den här skolan. Man hoppas och förväntar sig väl också att människor då tar kontakt med de anhöriga. Det är också så att man på arbetsplatser i dag vill att arbetsgivare, arbetskamrater och andra skall ta kontakt med de anhöriga när det finns problem att ta tag i.

När man studerar detta fall, som blivit litet olyckligt, finner man, som jag påpekar i svaret, att rektorn inte fått kritik. Men JO påpekar att det är en skillnad mellan myndiga och icke myndiga elever. Det råder inget tvivel om att det är på det viset. Men jag tror ändå att det är viktigt att försöka reda ut det förhållande som måste finnas mellan hem och skola och det samarbete som skall förekomma.

Jag har för avsikt att i den information som vi skall lämna trycka på den allmänmänskliga sidan av saken. Det får inte vara så att man avstår från insatser som man tror är viktiga för att skolans övergripande målsättningar när det gäller fostran, värderingar och annat inte skall trädas för när. Det är naturligtvis en grannliga uppgift när det gäller myndiga elever, men den här typen av konflikter mellan olika regler finns också på andra håll i regelverket.

Som förälder är man skyldig att försörja en elev som går i gymnasieskolan även sedan denne har blivit myndig. Jag utgår från att de flesta föräldrar också förväntar sig att åtminstone få viss information, om något skulle gå riktigt snett för en sådan elev i skolan.

Anf. 103 ULF MELIN (m):

Fru talman! Det är alldeles riktigt, som statsrådet säger, att man formellt juridiskt hanterat saken rätt. Jag vänder mig inte mot att man måste skilja mellan myndiga och omyndiga. Men den uppmaning som man riktar till skolan är en tydlig signal, och jag menar att vi måste motverka den. Jag tycker att det delvis görs i svaret, men det är också viktigt att departementet via Skolverket går ut till skolorna och framhåller vilka regler som gäller och vilket ansvar som man har.

Skolförvaltningen i Stockholm har fått yttra sig över JO-domen, och man framhöll då att rektorn, om hon över huvud taget inte hade ingripit, skulle ha fått kritik för detta. Jag menar att vi måste tydliggöra vad som gäller och inte gäller.

Utbildningsutskottet var i går på besök i Malmö och studerade verksamhetsplanen där. I den föreskrivs att hemmen skall kontaktas om elever har hög frånvaro, även om de är myndiga. Men enligt JO-domen skall faktiskt lärare och rektor inte få kontakta föräldrahemmet därför att eleven är myn-

dig. Är det på det sättet som vi skall bry oss om våra elever? Det tycker inte jag.

Prot. 1993/94:101
3 maj 1994

Svar på frågor

Anf. 104 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Det är alldeles klart att detta JO-yttrande gör det nödvändigt att noga fundera över en del frågeställningar som rör förhållandet mellan skolan och myndiga elever. Den signal som jag tror att det just nu är viktigt att sända ut handlar om nödvändigheten av att vuxna aktivt arbetar för att se till att skolavslutningarna genomförs på ett värdigt sätt. Jag tror att det för detta krävs en vidare syn på uppgiften än den som enbart gäller myndighetsutövningen. Ur allmänmänsklig synvinkel kan det aldrig vara fel att både förebygga och ingripa när denna typ av bekymmer uppstår.

Jag tror att ett antal frågor behöver diskuteras framgent. Låt oss göra det i lugn och ro när vi begrundar de olika svar och synpunkter som kommer. Jag tror att det för allmänheten är alldeles självklart att skolan skall ta kontakt med hemmen och att man inte skall underlåta att ingripa när man uppfattar att det faktiskt behövs.

Anf. 105 ULF MELIN (m):

Fru talman! Jag tycker att det är bra att statsrådet håller fram den allmänmänskliga aspekten. Det finns över huvud taget anledning att skapa ett nätverk i samhället i dessa frågor. Vi står nu inför en skolavslutning, vilket nämns också i svaret. På många gymnasieskolor förekommer alkohol-drycker i ganska riklig mängd, trots att i princip alla elever är under 20 år.

Det finns kanske anledning att lyfta fram behovet av att se till att skolavslutningarna blir värdigare och även att de genomförs i en miljö med mindre av alkoholinslag. Det är ganska fantastiskt att sådana kan förekomma i sådan omfattning även bland elever som är under 20 år. På skolorna bedrivs ingen restaurangrörelse där man kan få köpa alkoholdrycker, utan dessa förs dit utifrån. Det är över huvud taget inte acceptabelt. Det är bra att statsrådet i sitt svar lyfter fram dessa frågor.

Överläggningen var härmed avslutad.

16 § Svar på fråga 1993/94:490 om Utbildningsdepartementets anslagsöverskridanden

Anf. 106 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Fru talman! Lena Hjelm-Wallén har frågat mig om vilka åtgärder jag avser att vidta för att förhindra att överskridanden av myndighetsanslag kommer att upprepas.

Bakgrunden till frågan är Utbildningsdepartementets överskridande av sitt departementsanslag. Lena Hjelm-Wallén pekar på att om ett sådant överskridande accepteras innebär detta ett allvarligt brott mot principerna för ramanslag.

Givetvis är det inte acceptabelt att överskrida ett ramanslag. Utbildningsdepartementets anslag, som tidigare hade formen av förslagsanslag, har

överskridits sedan mitten på 80-talet, inte minst under den socialdemokratiska regeringstiden. Det gällde för övrigt flera andra myndighetsanslag också. Den nya ordningen med ramanslag är ett sätt att komma till rätta med sådana överskridanden. Bestämmelserna för ramanslag innebär att anslaget inte får överskridas. Riksdagen kan dock naturligtvis besluta om att anvisa ytterligare medel på tilläggsbudget. Regeringen har i enlighet med detta underställt riksdagen frågan om ytterligare medel till Utbildningsdepartementet under innevarande budgetår.

Den nya rambudgeteringsprincipen innebär också att om en myndighet ådrar sig ökade kostnader ett visst budgetår, skall de finansieras kommande budgetår. Den som orsakar ökade kostnader får också ansvaret för att genom omprioriteringar täcka dessa inom ramen för de medel som ställts till förfogande.

Regeringen kommer, i enlighet med detta, att finansiera det överskjutande beloppet genom att inte utnyttja motsvarande belopp på anslag inom Utbildningsdepartementets ansvarsområde, i likhet med vad som skett sedan 80-talet. Utbildningsministern har även tagit initiativ till en handlingsplan med konkreta åtgärder som han avser att vidta för att denna situation inte skall upprepas.

Jag ser mycket allvarligt på bristande hantering och redovisning av användningen av statens medel. Ett uttryck för detta är, som Lena Hjelm-Wallén kanske inte uppmärksammat, att regeringen i kompletteringspropositionen för första gången redovisar vilka åtgärder som har vidtagits eller kommer att vidtas med anledning av revisionens iakttagelser inom samtliga departementsområden. De redovisade åtgärderna är resultatet av ett systematiskt arbete från regeringens sida som skett i dialog med berörda myndigheter. Det bör därmed stå helt klart för myndigheterna att det inte lönar sig att försöka agera i strid med statsmakternas intentioner och beslut.

Anf. 107 LENA HJELM-WALLÉN (s):

Fru talman! Vi kom litet längre nu, finansministern, än vi gjorde i torsdags. Jag tackar så mycket för det här svaret.

I torsdags rubricerade finansministern Utbildningsdepartementets anslagsöverskridande som en mindre försyndelse. I dag ser hon allvarligt på bristande hantering av statens medel. Det tycker jag är mycket bättre.

Finansministern är försiktig. Ändå andas svaret en viss olust över situationen. Jag förstår det. Om det skall vara någon vits med ramanslag måste man hålla sig inom dem. Jag tycker också att man skall ha stor respekt för att det är riksdagen som beviljar medel.

Det är finansministern själv som har lagt fram förslaget att Utbildningsdepartementet nu skall få 20 miljoner ytterligare. Däremot står det i förslaget till riksdagen enbart om det ökade medelsbehovet. Det står ingenting om att man skall hålla inne några andra pengar. Det hade varit lämpligt att för riksdagen redovisa det i så fall. Men det finns inte ett ord om detta.

Utbildningsdepartementet har inte haft några oförutsedda utgifter. Det är det inte fråga om. Man har redan från början budgeterat för ett anslag på en högre nivå än det som riksdagen har beviljat. Det framgick tydligt när statssekreteraren besökte utbildningsutskottet.

Jag måste fråga: Att bortse från ramanslag och medvetet budgetera för en högre nivå, är det sanktionerat av finansministern och Finansdepartementet? Om det inte är det skulle jag faktiskt återigen vilja säga att det vore bra om finansministern mer tydligt uttalade det hon hade att säga till Utbildningsdepartementets chef när detta uppenbarades och vad hon säger till andra myndighetschefer i liknande situationer.

Anf. 108 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Fru talman! Till att börja med vill jag försäkra Lena Hjelm-Wallén att några ofinansierade utgiftsökningar inte förekommer. Därför tycker jag inte att det är nödvändigt att upprepa hur det förhåller sig med innehållande av medel för enskilda poster. Det finns en generell princip som gäller alla utgiftsökningar, att inga är ofinansierade. Detta framgår med önskvärd tydlighet av hela kompletteringspropositionen. Det var bra att Lena Hjelm-Wallén nu fick klart för sig att det också gäller den här typen av utgiftsökningar.

Låt mig hänskjuta frågan om mera detaljer i fråga om just den här anslagsposten till utbildningsministern. Om Lena Hjelm-Wallén vill ha en mer preciserad bakgrund till just den här utgiftsposten tycker jag att det vore lämpligare att utbildningsministern finge svara på detta. Jag förstår att statssekreteraren i Utbildningsdepartementet också har besökt utbildningsutskottet och redovisat bakgrunden.

Jag kan för egen del upprepa en del av det som står i det skrivna svaret, nämligen att vi har tagit mycket bestämda grepp för att mycket bättre än tidigare, framför allt under 80-talet, ha ordning och reda på statens utgifter. Det har alltså skett mycket väsentliga förbättringar i fråga om hanteringen av skattebetalarnas pengar. Jag har t.ex. tagit initiativ till att RRV:s revisionsberättelser numera överlämnas till regeringen för hantering och reaktioner. Jag kan möjligen påminna om att jag reste denna fråga redan som ledamot av finansutskottet, under 80-talet. Men då möttes den av betydande motvilja, dvs. förslaget röstades ned av Socialdemokraterna. Hela hanteringen av statens medel har genomgått en betydande uppryckning, och en mycket mer ansvarsfull hantering är numera för handen.

Anf. 109 LENA HJELM-WALLÉN (s):

Fru talman! Det är naturligtvis positivt att vi har en alltmer förbättrad budgetprocess. Vi är alla överens om det.

Men så mycket mer remarkabelt blir det ju när man inom ett departement, alltså inom regeringens eget fögderi, struntar i de riktlinjer som regeringen för övrigt ger till alla andra. Det här handlar inte bara om att ett departement har fortsatt ett överskridande, utan man har accelererat i processen att spendera pengar som inte är beviljade.

Man måste ändå se ganska allvarligt på en departementsledning som redan från början budgeterar för att bete sig på det sättet. Man åsamkar statsverket kostnader utan täckning i beviljade anslag. Det är ramanslag det gäller nu. Det är inte som på 80-talet, då vi kunde ändra mellan anslag. Nu är det ramanslag, som vi alla har ställt oss bakom. Då måste också trovärdigheten hos finansministern och regeringen vara bärig. Man måste hålla fast vid detta.

Anf. 110 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Fru talman! Jag kan försäkra Lena Hjelm-Wallén att ingen struntar i vad saker och ting kostar eller vilka utgifter staten har på skilda poster. Nej, minsann. Detta är en mycket seriös fråga, som är föremål för många och långa överläggningar.

Jag kan bara konstatera att man i det här fallet, liksom i andra fall där det har varit tal om förslagsanslag – då inte principen med ramanslag gäller – ändå alltid har varit tvungen att finansiera eventuella utgiftsökningar. I det här fallet handlar det alltså om att innehålla medel inom Utbildningsdepartementets ansvarsområde för att inte åsamka staten några ökade utgifter totalt sett. Det ligger också i den nya hanteringen med ramanslag, som jag nämnde i svaret, att utbildningsministern själv har tagit initiativ till att gå igenom och föreslå åtgärder som innebär att processen med överskridanden, som har pågått sedan ett tiotal år, inte återupprepas.

Anf. 111 LENA HJELM-WALLÉN (s):

Fru talman! Fattas bara att utbildningsministern inte skulle ta initiativ till någon sorts handlingsplan när han överskrider sitt konto med 43 % och får någon sorts absolution för detta av finansministern. Jag är dock tveksam till om utbildningsministern kommer att få det av riksdagen.

Anf. 112 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Fru talman! Jag tycker att den här diskussionen medverkar till en positiv effekt. Frågan om ramanslag är nämligen en mycket allvarlig fråga. Den teknik som förut har funnits, med förslagsanslag på ett antal punkter, har kanske medverkat till att man inte såg fullt så allvarligt på överskridandet. Den tekniken och den hanteringen är numera historia.

Den nya hanteringen med ramanslag, liksom den nya mycket mer genomtänkta reaktionen på inte minst RRV:s revisionsberättelse på en rad olika punkter, innebär att myndigheterna nu är väldigt mycket mer inställda på att de pengar man har fått dem har man fått, och några ytterligare pengar finns inte. Man får inte mer pengar. I den meningen tycker jag att den här diskussionen har medverkat till det som jag ser som mycket väsentligt, nämligen en bättre kontroll än tidigare, under 80-talet, på statens utgifter.

Anf. 113 LENA HJELM-WALLÉN (s):

Fru talman! Jag vill tacka finansministern för det och egentligen önska henne lycka till i det här avseendet. Jag menar att det är en så pass stor oordning i Utbildningsdepartementets handhavande av medel att man inte får vara överslätande. Man måste visa att vi tar detta på stort allvar. Jag tycker dess värre inte – i alla fall inte i de kontakter utskottet har haft med Utbildningsdepartementet – att man har varit särskilt ödmjuk i den här frågan.

Anf. 114 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Fru talman! Låt mig upprepa det som gäller mitt ansvarsområde, nämligen att det icke är acceptabelt att överskrida ett ramanslag. Det är en princip som gäller för alla regeringens myndigheter och departement.

I enskilda fall finns, tycker jag, rimliga skäl att medge tilläggsanslag, i det

här fallet just med hänsyn till att åtgärder håller på att genomföras på utbildningsministrarnas initiativ för att komma till rätta med en tioårig historia av överskridanden av Utbildningsdepartementets anslag. Det är en historia som grundlades under en mycket mindre noggrann hantering av statens utgifter under den socialdemokratiska regeringstiden.

Prot. 1993/94:101
3 maj 1994

Överläggningen var härmed avslutad.

17 § Hänvisning av ärende till utskott

Föredrogs och hänvisades
Proposition
1993/94:250 till socialförsäkringsutskottet

18 § Bordläggning

Anmälades och bordlades
Motionerna
med anledning av prop. 1993/94:156 Vissa förändringar i studiestödssystemet

1993/94:Sf47 av Birgitta Dahl m.fl. (s)
1993/94:Sf48 av Stina Gustavsson och Marianne Jönsson (c)
1993/94:Sf49 av Gudrun Schyman m.fl. (v)
1993/94:Sf50 av Arne Jansson (nyd)
1993/94:Sf51 av Fanny Rizell och Tuve Skånberg (kds)

med anledning av prop. 1993/94:240 Statlig garanti för anordnande av olympiska vinterspel i Sverige år 2002
1993/94:Kr14 av Margitta Edgren (fp)
1993/94:Kr15 av Gudrun Schyman m.fl. (v)
1993/94:Kr16 av Sonja Rembo och Gullan Lindblad (m)

med anledning av förs. 1993/94:TK3 Skrivelse från talmanskonferensen med överlämnande av Riksdagsutredningens slutbetänkande
1993/94:K66 av Dan Eriksson i Stockholm (nyd)
1993/94:K67 av Gudrun Schyman m.fl. (v)

Lagutskottets betänkanden
1993/94:LU23 Anslag till kronofogdemyndigheterna
1993/94:LU26 Skuldsaneringslag

Socialförsäkringsutskottets betänkanden
1993/94:SfU16 Bostadstillägg till pensionärer
1993/94:SfU22 Tilläggsbudget till statsbudgeten för budgetåret 1993/94

Utbildningsutskottets betänkanden
1993/94:UbU9 Högskoleutbildning inom hästområdet, m.m.
1993/94:UbU16 Vissa högskolefrågor
1993/94:UbU17 Vissa skolfrågor

Trafikutskottets betänkanden
1993/94:TU28 Avreglering av järnvägstrafiken och riktlinjer för SJ
1993/94:TU29 Ökad tillsyn av den yrkesmässiga trafiken

Näringsutskottets betänkanden
1993/94:NU19 Beredskapslagring av olja
1993/94:NU28 Tilläggsbudget (Näringsdepartementet)

19 § Anmälan om fråga

Anmälades att följande fråga framställdes

den 2 maj

1993/94:496 av *Ulla Orring* (fp) till statsrådet Bo Lundgren om reklamskatten på vissa namnuppgifter i telefonkatalogen:

När äkta makar med olika efternamn önskar sina respektive efternamn återgivna i telefonkatalogen, och när de som sammanbor önskar detsamma, utgår i dag reklamskatt, vilket synes vara en stor orättvisa.

Att äkta makar i enlighet med namnlagen har olika efternamn kan inte anses vara reklam i dagens svenska samhälle. Reklamskatteutredningen har gjort en omfattande översyn av reklamskatten för att bl.a. komma till rätta med tillämpningsproblem.

Min fråga blir:

Vilka åtgärder ämnar statsrådet vidtaga för att slopa den orättvisa tillämpningen av reklamskatt på jämställdhet?

20 § Kammarén åtskildes kl. 16.29.

Förhandlingarna leddes av talmannen.

Vid protokollet

LISBET HANSING ENGSTRÖM

Tisdagen den 3 maj

1 § Justering av protokoll	1
2 § Meddelande om val av en riksdagens ombudsman	1
3 § Svar på frågorna 1993/94:468 och 492 om reglerna för antagning till universitet och högskolor	1
Utbildningsminister Per Unckel (m)	
Bo Bernhardsson (s)	
Inger Lundberg (s)	
4 § Svar på fråga 1993/94:475 om högskolan i Kristianstad	6
Utbildningsminister Per Unckel (m)	
Ingbritt Irhammar (c)	
5 § Svar på fråga 1993/94:487 om högskolestyrelserna	8
Utbildningsminister Per Unckel (m)	
Lena Hjelm-Wallén (s)	
6 § Svar på fråga 1993/94:488 om de mindre och medelstora högsko- lornas forskningssamarbete	10
Utbildningsminister Per Unckel (m)	
Lena Hjelm-Wallén (s)	
Talmannen (om ytterligare inlägg)	
7 § Svar på fråga 1993/94:479 om Samhall AB	13
Arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund (c)	
Ingrid Hemmingsson (m)	
8 § Svar på fråga 1993/94:481 om lanthandeln och arbetsgivaravgif- terna	15
Arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund (c)	
Stina Eliasson (c)	
9 § Svar på fråga 1993/94:462 om Turkiet och de mänskliga rättighe- terna	17
Statsrådet Alf Svensson (kds)	
Jan Erik Ågren (kds)	
10 § Svar på frågorna 1993/94:477 och 480 om svenska Unicefkom- mittén	19
Statsrådet Alf Svensson (kds)	
Margareta Israelsson (s)	
Stina Eliasson (c)	
11 § Svar på frågorna 1993/94:489 och 495 om fackföreningsrörelsen i Indonesien	23
Statsrådet Alf Svensson (kds)	
Karl-Erik Svartberg (s)	
Pär Granstedt (c)	

12 § Svar på fråga 1993/94:483 om kommunerna och offentlighetsprincipen	27
Civilminister Inger Davidson (kds)	
Ingela Mårtensson (fp)	
13 § Svar på fråga 1993/94:482 om licensavgiften för jaktradio	31
Kommunikationsminister Mats Odell (kds)	
John Andersson (-)	
14 § Svar på fråga 1993/94:486 om undanröjande av hälsorisker från starkströmsledning	33
Näringsminister Per Westerberg (m)	
Hans Göran Franck (s)	
15 § Svar på fråga 1993/94:491 om rektors ansvar	37
Statsrådet Beatrice Ask (m)	
Ulf Melin (m)	
16 § Svar på fråga 1993/94:490 om Utbildningsdepartementets anslagsöverskridanden	39
Finansminister Anne Wibbe (fp)	
Lena Hjelm-Wallén (s)	
17 § Hänvisning av ärende till utskott	43
18 § Bordläggning	43
19 § Anmälan om fråga	
1993/94:496 av Ulla Orring (fp) om reklamskatten på vissa namnuppgifter i telefonkatalogen	44

